

Křehká šance na úspěšný návrat do života

Soudkyně EU
Irena Pelikánová:
V občanském zákoníku je
příliš mnoho doktrinárních
zásahů

str. 2

Terapie
zaměřená na trestný čin

str. 10

Mírov
Nejstarší česká věznice

str. 18

rozhovor str. 2

reportáž str. 3

krátce str. 4

téma str. 6

resocializace str. 10

vězeňská
služba str. 13

věznice ČR str. 18

zahraničí str. 22

duchovní služba .. str. 30

Psi se vrací do Věznice Všechny

Intervenční centrum

Věznice Mírov

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

generální ředitelství prochází řadou nepřehlédnutelných personálních i organizačních změn a v rámci jedné takové mi připadlo napsat i tento úvodník.

Ve Vězeňské službě ČR pracuji od r. 1991 a ze zkušenosti vím, že navzdory globalizacím nebo decentralizacím nikdo nikoho nezabaví odpovědnosti, byť by se to tak na první pohled mohlo zdát, naopak. Když se zaváděl VIS, vzpomínám si, že hlavní princip spočíval v tom, že i když selžou všechny komunikační sítě, nebude to mít vliv na činnost organizačních jednotek. Absolutně bychom si mohli představit, že jednoho dne budou mít organizační jednotky svoje IČ a na počátku roku vlastní rozpočet a plnou odpovědnost nejen za celé hospodaření.

Ještě jako ředitel odboru logistiky jsem byl osloven odbory a některými příslušníky, zda by se prakticky po čtvrtstoletí, kdy Vězeňská služba ČR užívá jeden vzor uniformy, nedalo přistoupit ke změně ve výstroji příslušníků tak, aby výstroj více odpovídala druhu služby, kterou v ní příslušník provádí. Je k tomu ustanovena pracovní skupina a i ve své nové funkci zástupce vrchního ředitele se budu jejího jednání účastnit. Doufám, že se nám podaří, spolu ostatními kolegy, najít konsensus tak, aby s doplněnou výstrojí byla spokojena alespoň většina příslušníků. Nápadů je hodně, ale nebude úplně jednoduché se správně rozhodnout. Řešení nepřijde samo od sebe a nečeká na nás někde za rohem. Podobný problém ostatně řeší v současné době i PCR. Záleží jen na nás.

Jednou z mých nových povinností je spolupráce na nastavení nové koncepce vzdělávání. Je více než jasné, že pokud máme mít v naprosté většině oblastí samostatné organizační jednotky, bude nutno zajistit dostatek vzdělávacího prostoru např. v oblasti právní nebo jazykové tak, aby si byla organizační jednotka vždy schopna poradit sama. Jazykovou vybavenost pokládám za velice důležitou, protože podnětů k participaci na různých projektech se zahraničím je poměrně dost. Nicméně mnohdy narážíme na problém, že vlastně nevíme o nikom, kdo by se mohl zúčastnit daného projektu, právě proto, že nám jazyková vybavenost chybí.

Jsem si jist, že samostatná a odpovědná práce nás bude všechny bavit. Závěrem bych rád oprášíl něčí myšlenku, a to sice, že člověk má dvě uši, ale jenom jedny ústa. Z toho plyne, že bychom měli jeden druhému více naslouchat.

Přeji Vám příjemné čtení tohoto čísla.

rada
plk. Ing. Evžen Vondráček
Vedoucí oddělení vnějších vztahů
a zástupce vrchního ředitele kanceláře GR

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ č. 3/2014.
Časopis vychází čtyřikrát ročně.
Vydavatel: Vězeňská služba České republiky, Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, IČ 00212423
Editor: Robert Blanda
Grafická úprava: Karel Neuvirt
Foto na obálce: Petr Pazdera (photo-pazdera.com)
Foto: Vězeňská služba České republiky, archiv redakce
Adresa redakce: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, poštovní příhrádka 3, PSČ 140 67 Praha 4
<http://www.vscr.cz>; redakce-cv@grvs.justice.cz
telefon 244 024 111 (ústředna), 244 024 412, 244 024 415, fax: 241 409 072
Distribuce časopisu, objednávky a předplatné:
Martina Redlichová, tel.: 244 024 407, fax: 244 024 403, e-mail: mredlichova@grvs.justice.cz
Výroba: tiskárna Vazební věznice Praha – Pankrác
© Vězeňská služba České republiky, Praha 2014, Registrační značka MK ČR 6334, ISSN 1213-9297.

Soudkyně tribunálu Soudního dvora EU

Irena Pelikánová říká:

Připravil Tiskový odbor
Ministerstva spravedlnosti ČR,
zkráceno redakcí ČV

Právo nelze podle libosti měnit a konstruovat

Soudkyně tribunálu Soudního dvora Evropské unie prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc. momentálně zasedá ve čtyřčlenné expertní komisi, která pomáhá ministerstvu s přípravou novely občanského zákoníku. Její názor na podobu a rozsah novelizace jsme zjišťovali v přestávce mezi intenzivními jednáními, která se nedávno konala v prostorách zotavovny Přední Labská.

Mohla byste shrnout dosavadní průběh jednání expertní komise ohledně připravované novely?

Zhodnotila bych ho velice pozitivně, protože si myslím, že se tu sešli lidé, kteří jsou vedeni jediným společným zájmem – udělat něco pro zlepšení situace. Nejsou absolutně zatíženi představou za každou cenu všechno měnit – naopak. Je tu velmi silný zájem zasahovat do nového občanského zákoníku v té nejmenší možné míře a jen tam, kde jsme si jisti, že zásah bude pozitivní. Ale jde o nekonečně těžký úkol. My to víme, ale cítíme se být ve slepé uličce: chceme-li situaci zlepšit, musíme jít do rizika, že možná se úplně všechno nepovede.

Budete dál spolupracovat na úpravách kodexu i při případných dalších jednáních?

Já stejně jako všichni ostatní se budeme velice snažit, abychom se mohli prací účastnit. Každý z nás má ale i nějaké jiné úkoly. Jsou tu dva soudci, vysokoškolská učitelé, advokát. Můžeme se snažit, ale v jaké míře se to všechno podaří, nelze předvídat. Jediné, co můžeme nabídnout, je, že v rámci svých možností poskytneme součinnost.

Jak byste zhodnotila dopady nového občanského zákoníku?

Myslím si, že v novém občanském zákoníku je příliš mnoho diskontinuit a leckdy jsou zbytečné. Pokud by vše byla jen otázka diskontinuit, nebylo by to nejhorší. Problematické ale jsou zásahy do pojmové struktury práva a samozřejmě i doktrinárního zpracování. Právo není nahodilý systém pravidel. Právo není systém, který bychom mohli zcela podle své libosti měnit a konstruovat. Právo musí mít určitou vnitřní logiku a zejména je nutno dbát na zachování co největší stability. Právo musí reflektovat mimoprávní realitu v jejím aktuálním stavu. Narušit stabilitu lze, je-li to skutečně nevyhnutelné. Občanský zákoník musí zapadat do kontextu celého právního řádu a není v hierarchii práva na nejvyšší pozici. Zákonodárství musí respektovat určité základní pojmy. A mnohé pojmy jsou internacionální. Už pro komunikaci s jinými členskými státy Evrop-

ské unie například potřebujeme mít určité - řečla bych - pojmové porozumění. Ve chvíli, kdy si vytvoříme jakýsi zcela autarkní systém pojmů, nebudeme schopni komunikovat. Zcela se zapomíná, že naše právo je součástí práva Evropské unie. Musíme mít pojmový systém, který je slučitelný s pojmovým systémem Evropské unie, což znamená se systémem ostatních členských států i práva Evropské unie. A tady všude narážíme na množství problémů. Na místo pokroku v harmonizaci s právem EU učinil nový občanský zákoník leckde dokonce krok zpět.

Hovoříte o koncepčních změnách. Měly by být tyto koncepční změny řešeny takto krátce po nabytí

účinnosti stávající právní úpravy?

To je samozřejmě problém. Na jedné straně si myslím, že čas je tu velice důležitým faktorem. Čím dříve budou změny zavedeny, tím méně se zakoření to nedobré a nejasné, co v novém občanském zákoníku je, a tím snadněji přejdeme na upravenou konstrukci. Není totiž jisté, že z více možných výkladů převáží ten nejlepší a nejsprávnější. Zkušenost ukazuje, že tomu bývá právě naopak. Na druhé straně je jasné, že je třeba úpravy velice důkladně promyslet, aby nedošlo k nevhodným zásahům, které by mohly udělat více škody než užítku. A kapacity, které se mohou věnovat této práci, jsou velice omezené. Je to obtížná volba.

Co je Specko ...?

Jan Randák
foto:
Bronislava
Vetešníková

Práce na specializovaném oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek

Současný většinový trend u osob s abúzem (nadužíváním) drog zařazovaných do výkonu trestu ve věznicí s dohledem v naší Všehrdské věznicí, je spojen s nadužíváním pervitinu, tedy metamfetaminu. V ČR se jedná o nejčastěji zneužívanou látku - uživatelé pervitinu tvoří 2/3 všech uživatelů drog. Popularita pervitinu v občanském životě je dána především jeho snadnou dostupností a relativně nízkou cenou. Pro vznik závislosti je třeba dlouhodobého užívání s frekvencí obvykle několikrát týdně. Zrádné je, že závislost se rozvíjí plíživě a také že typický způsob užívání pervitinu vede uživatele k mylnému dojmu, že závislý být nemůže, protože vydrží několik dní bez obtíží abstinovat. Závislost vzniká jen psychická, fyzické obtíže spojené s vysazením mají jen charakter vystupňované únavy. Psychická závislost je však z hlediska léčby tou obtížnější složkou závislosti. S touto závislostí jsou však spojena i jistá rizika, jako třeba toxická psychóza, strach, úzkost, deprese, provokace duševních poruch, poškození organismu.

Závislost se často dělí na tělesnou (fyzickou) a psychickou. Fyzická složka bývá často vnímána jako příčina všech problémů, naopak psychická bývá bagatelizována; stačí drogu vysadit a až odezní dojezd, není už moc co řešit, stačí mít pevnou vůli... Tento pohled často zaujímají uživatelé, jejich rodinní příslušníci i většina veřejnosti. Ve skutečnosti je to právě naopak. Psychická složka závislosti je mnohem hůře ovlivnitelná a její zvládnutí vyžaduje mnohem více než pevnou vůli. Právě ona je důvodem, proč existují léčebná zařízení jako například terapeutické komunity a doléčovací centra; právě ona je příčinou recidiv i po několikaleté abstinenci. Její zvládnutí může trvat mnoho měsíců či let a často vyžaduje zásadní změnu myšlení, vztahů, prostředí a životního stylu vůbec. A tedy právě psychickou složkou se zabývá terapie na specializovaném oddělení (SpO).

Dohady a pochybnosti

Jedním z důvodů proč tento článek píšu, je, že do dnes se u laické veřejnosti, ale i u mnohých spolupracovníků lze setkat s poměrně rozšířeným přesvědčením, že závislost na užívání návykových látek je chronická a nevyléčitelná. Jedním ze škodlivých důsledků tohoto zakořeněného mýtu jsou občas se vyskytující pochybnosti o tom, zda léčba či jakákoliv terapie s uživateli návykových látek funguje a zda má smysl ji financovat, případně jí věnovat tolik pracovního úsilí. Samozřejmě na tyto otázky lze odpovědět výsledky práce našich i zahraničních adiktologů. Já se chci pokusit o laicky srozumitelný nástin obsahu naší práce, její náročnosti a snad i nedocenění. Ono stačí si spočítat kolik jeden exuser (bývalý naduživatel drog) společnosti ušetří na zdra-

votní péči a škodách na majetku při jeho potřebě několika tisícovek korun na den. Pracovníci našeho specializovaného oddělení tvoří terapeutický tým, který je sestaven ze tří vychovatelů, vychovatele terapeuta, speciálního pedagoga, účastkově pak psychologa a sociálního pracovníka. Jednou ze základních podmínek pro úspěšnou práci terapeutického týmu je zájem o tuto práci a ochota dělat něco víc než ve standardním výkonu trestu. Úkolem terapeutického týmu je snižovat pravděpodobnost recidivy, tedy relapsu (návratu k původnímu stavu) tím opětovnému nadužívání návykových látek a s tím spojeným páháním majetkové trestné činnosti. Ale toto jednoduché konstatování zahrnuje velké množství terapeutických činností zaměřených především na dobrovolnou abstinenci, změnu

chování, přístupu k životu a společnosti, nalezení sebe sama a důvodu proč se exuseri nedokázali se svými problémy vypořádat. Specifickými přístupy vnést racionalitu do emoční inteligence a také vytvářet předpoklady pro zajištění sociálního zázemí po jejich návratu do občanského života, které bývá často potřeba znovu nalézt. To vše je realizováno především technikami skupinové a individuální terapie, fyzickým zátěžovým programem, relaxací, pracovními a vzdělávacími činnostmi, vedením k soběstačnosti a zájmovou činností. Ke skupinovým technikám samozřejmě patří i velmi důležitá prevence drogového relapsu s využitím technik psychosociálního výcviku. Práce terapeutického týmu specializovaného oddělení se liší od standardního výkonu trestu především variantností a kreativitou vlastní práce, která má-li být účelná, vyžaduje obsáhlou přípravu. Vezmeme-li v úvahu to, že se pracuje se skupinami ve třech různ-

ných etapách a s několika skupinami najednou, není nic výjimečného, že proběhnu i tři skupinová sezení za den, je vytížení pracovníků značné. A kdo si dovede představit jak je obtížné a svým způsobem vyčerpávající řídit skupinovou práci s daným problémem, (pozornost, sledování diskuse, reakce, usměrnění a reflexe), uzná, že cesta k vyhoření nemusí být dlouhá. To se samozřejmě netýká jen terapeuta a koterapeuta, ale celého týmu, jehož členové zajišťují další pracovní a vzdělávací aktivity, sportovní zátěžový program a práci komunity. Tým se dvakrát denně schází k vyhodnocení činnosti skupin i jednotlivců, k projednání dalších postupů nebo individuálních terapií. Je pravdou, že někdy je i problém vše skloubit. I to je jeden z důvodů, proč by měl být terapeutický tým stálý, teoreticky připravený v adiktologii

a sebezkušenostním výcviku, spolupracující a bez vztahových problémů. Důležitým faktorem zlepšování kvality terapeutického týmu je i pravidelná externí týmová supervize. V rámci supervize se daří ošetřovat nejen zlepšení terapeutických technik a cest k dalšímu kvalitativnímu vývoji, vykomunikování individuálních pohledů na dílčí prvky terapeutického procesu, ale i prevenci profesního vyhoření. Svou úlohu ve vztazích celého týmu bezesporu hrají i neoficiální mimopracovní setkání a společné zájmy, ale především osobní duševní hygiena v oblasti zdravého životního stylu, kde nacházíme vzájemnou podporu. Hnacím motorem týmu jsou pak jisté pozitivní poznatky a zpětná vazba od odsouzených po ukončení terapeutického programu i znatelný sociální posuv. Ale cenné jsou i úspěchy odsouzených specializovaného oddělení v oblasti sportu a umělecké činnosti. Samozřejmě jsou i věci, které nás mrzí, třeba problematická zpětná vazba z občanského života, nesnadné umísťování propuštěných exuserů v terapeutických komunitách, doléčovacích zařízeních i nedostatečná připravenost neziskových organizací k pomoci při tvorbě zázemí, hledání zaměstnání, které se hledá velmi špatně se zápisem v trestním rejstříku.

Bronislava Vetešníková

Psi se vracejí do Věznice Všehrdy

Po odchodu bývalého psovoda věznice na zasloužený odpočinek se do věznice po 10 letech opět vrátila služební kynologie. Naším úkolem je, získané dovednosti a návyky ze základního kurzu této kategorie zavést do podmínek vlastního výkonu služby a nadále je rozvíjet. „Zpočátku jsem při této činnosti využívala i zkušeností psovodů z Věznice Nové Sedlo, kteří s naší věznicí spolupracují i v současnosti,“ vysvětluje Miloslava Roučová. Ve věznicích se tak již tímto způsobem provádí prohlídka došlé korespondence odsouzených, včetně všech balíčků, kontrola motorových vozidel při vjezdu do věznice, prohlídka věcí a zavazadel odsouzených. „Kontrolujeme všechny prostory, kam mají odsouzení přístup, včetně cel na oddělení výkonu kázeňských trestů. Mezi denní činnosti patří nejen výcvik fenky Afry a úklid kotce, ale i její každodenní ošetřování a venčení. V odpoledních hodinách a o víkendy je tato činnost obdobná, s tím rozdílem, že se koná na veřejném výcvikovém prostranství nedaleko bydliště.“

Po odchodu bývalého psovoda věznice na zasloužený odpočinek se do věznice po 10 letech opět vrátila služební kynologie. Naším úkolem je, získané dovednosti a návyky ze základního kurzu této kategorie zavést do podmínek vlastního výkonu služby a nadále je rozvíjet. „Zpočátku jsem při této činnosti využívala i zkušeností psovodů z Věznice Nové Sedlo, kteří s naší věznicí spolupracují i v současnosti,“ vysvětluje Miloslava Roučová. Ve věznicích se tak již tímto způsobem provádí prohlídka došlé korespondence odsouzených, včetně všech balíčků, kontrola motorových vozidel při vjezdu do věznice, prohlídka věcí a zavazadel odsouzených. „Kontrolujeme všechny prostory, kam mají odsouzení přístup, včetně cel na oddělení výkonu kázeňských trestů. Mezi denní činnosti patří nejen výcvik fenky Afry a úklid kotce, ale i její každodenní ošetřování a venčení. V odpoledních hodinách a o víkendy je tato činnost obdobná, s tím rozdílem, že se koná na veřejném výcvikovém prostranství nedaleko bydliště.“

Rekvalifikace pro kynšperské vězně

Věznice Kynšperk nad Ohří připravuje ve spolupráci s obecně prospěšnou společností Carlsbader Gate, o. p. s. Karlovy Vary, rekvalifikační kurz Obsluha vysokozdvíhacího vozíku a Motivační kurz pro odsouzené, kteří budou během realizace projektu propuštěni na svobodu. Projekt bude realizován v rámci grantového projektu GP 3.3 Integrace sociálně vyloučených skupin na trh práce. Se společností Carlsbader Gate, o. p. s. spolupracuje věznice už od r. 2006. Za tu dobu získala řada odsouzených osvědčení o absolvování kurzu malíř – natěrač formou zaučení, obsluha

vysokozdvíhacího vozíku, základy na PC, číšník a nyní je na řadě výše uvedený řidič vysokozdvíhacího vozíku. Z dvacetilenné skupiny frekventantů bude následně vytipováno až šest osob, kterým jmenovaná společnost po propuštění zajistí a uhradí řidičský průkaz na nákladní automobil včetně dopravně psychologického vyšetření. Projekt má pomoci odsouzeným s návratem do občanského života. Jakákoliv kvalifikace zvyšuje šanci těchto osob uplatnit se na trhu práce a snižuje riziko recidivy a případného sociálního vyloučení. Ke kurzům náležejí ještě kurzy mo-

tivační, kde se absolventi před vlastním zahájením programu věnují tématice zvládnutí stresových a konfliktních situací, základnímu nácviku metod nekonfliktního jednání, nácviku asertivity a správné komunikace. Nedílnou součástí je i příprava na situace, s kterými se odsouzení budou setkávat v civilním životě. Dovede se, jak postupovat při opětovném získávání svých osobních dokladů, hledání trvalého bydliště, jak jednat při hledání zaměstnání, zpracování životopisu a samozřejmě také jak napravit poškozené vztahy s rodinou a jejich sociálním okolím. Vlastní výuka se konala vždy formou přednášek, kombinovaných s praktickým nácvikem konkrétních situací, a diskutuje s odsouzenými, o problémech, s nimiž si budou muset poradit v běžném životě. Více o společnosti Carlsbader Gate, o. p. s. můžete najít na www.carlsbadergate.eu.

peb

Setkání s bývalými zaměstnanci ve Věznici Všehrdy

Na pozvání vedení Věznice Všehrdy přijeli dne 4.6.2014 na společné setkání bývalí zaměstnanci tohoto zařízení, kteří jsou již v důchodu. V úvodu návštěvy je přivítali oba zástupci ředitele věznice Ludvík Réz

a Vratislav Láf a v krátkosti podali informace o změnách ve věznicích, které se udály od jejich poslední návštěvy v roce 2012. Část z přítomných hostů projevila zájem o prohlídku věznice, ostatní navštívili svá bývalá působiště

a spolupracovníky. V rámci prohlídky se zastavili i na zdravotním středisku věznice, kde jedna ze zúčastněných působila před 10 lety jako zdravotní sestra. Po prohlídce věznice byla pro naše hosty zajištěna návštěva nedalekého Zámku Klášterec nad Ohří, kam je doprovodily určené zaměstnankyně věznice. Většina z našich hostů se přiznala, že tento zámek navštívila poprvé. Na závěr společného setkání všichni vzpomínali na uplynulá léta služby u malého občerstvení v zámecké cukrárně.

bve

Projekt Křehká šance

Vězeňská služba VS ČR je partnerem projektu Křehká šance (Komise pro podmíněné propuštění – posílení možnosti sociální integrace odsouzených a prevence kriminality), realizovaným Probační a mediační službou ČR od 1. 6. 2012 do 31. 8. 2015. Tento projekt je spolufinancován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR a je do něj zapojeno celkem devět věznic, konkrétně Heřmanice, Karviná, Opava, Plzeň, Bělušice, Příbram, Liberec, Stráž pod Ralskem a Rýnovice.

Dagmar Roztočilová
Andrea Matoušková
Ondřej Dušek

Projekt reaguje na potřebu odsouzených s předpoklady pro podmíněné propuštění připravit se na život vně věznic a po svém podmíněném propuštění se úspěšně adaptovat, vést soběstačný život a začlenit se do společnosti a na trh práce. Zohledňuje zároveň požadavek společnosti integrovat propuštěné osoby bezpečným způsobem a chránit společnost před další kriminalitou. Projekt také umožňuje obětem trestné činnosti (poškozeným či pozůstalým po obětech) získat informaci o možném podmíněném propuštění pachatele a dává jim příležitost vyjádřit v této souvislosti své aktuální potřeby a případné obavy.

Klíčovou aktivitou projektu je činnost Komise pro podmíněné propuštění (v zahraničí označovaných jako parolové rady), v rámci kterých probíhá úzká spolupráce zaměstnanců PMS, VS ČR a zástupců veřejnosti (státních a nestátních subjektů, laiků). Stanoviska Komise pro podmíněné propuštění (dále jen Komise pro PP) k možnosti podmíněného propuštění (doporučení x nedoporučení) jsou využívána soudci a státními zástupci při rozhodování o podmíněném propuštění odsouzených. Systém práce Komise pro PP řídí pětičlenná Rada pro podmíněné propuštění, poradní orgán generálního ředitele VS ČR, složená ze zástupců VS ČR, PMS a neziskového sektoru.

Historie vzniku Komise pro podmíněné propuštění v ČR

Projekt Křehká šance je aktuálním ztělesněním dlouhodobé snahy PMS a VS ČR o zefektivnění přípravy odsouzených na podmíněné propuštění a zavedení principů restorativní justice do českého prostředí. Inspirace čerpaná účastí na zahraničních pracovních cestách (Kanada, Velká Británie, Chorvatsko) se v roce 2007 promítla do série tzv. kulatých stolů, pořádaných Českým helsinským výborem ve spolupráci s PMS ČR a VS ČR. Tehdejších jednání se účastnili zástupci všech profesních skupin,

podílejících se na výkonu justice – probační úředníci, pracovníci věznic, sociální kurátoři, soudci, státní zástupci, policisté, ale i vědečtí pracovníci, zástupci neziskových organizací a ministerstva spravedlnosti. Na základě závěrů kulatých stolů následně v roce 2008 tehdejší ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil schválil projektový záměr, jež činnost Komise pro podmíněné propuštění v české praxi poprvé ověřil.

Pilotní projekt pod názvem Komise pro podmíněné propuštění byl úspěšně realizován v letech 2009 – 2012 ve věznicích Praha-Ruzyně, Opava a Stráž pod Ralskem. V rámci projektu vznikly historicky první tři Komise pro podmíněné propuštění působící v rámci uvedených věznic. Každá z nich byla tvořena pěti komisaři – dvěma z PMS, dvěma z VS ČR a jedním zástupcem veřejnosti. Na činnosti komise se za veřejnost podílely: sociální odbory úřadů Městské části Praha 6, Magistrátu města Liberce a Městského úřadu Nový Bor, dále zástupci Sdružení pro integraci a migraci Praha, Semiramis o. s., Fokus Opava, Městské policie v Opavě, Domu pro matky s dětmi v Opavě a v neposlední řadě i Úřadu práce v České Lípě.

Celkem bylo do projektu zařazeno 41 případů odsouzených (34 mužů, 7 žen), z nichž 30 případů Komise pro podmíněné propuštění projednaly formou parolových slyšení. Průměrný věk odsouzených byl 26 let. Celkem 63% projednávaných pachatelů mělo již zkušenost z předchozího pobytu ve vězení. Z hlediska typů trestné činnosti byla většina pachatelů odsouzena za trestné činy ublížení na zdraví a krádeže, ale byly projednány i případy odsouzených za vraždu a porušování domovní svobody. Většina odsouzených byla v minulosti již více než jednou trestána (dvakrát až čtyřikrát trestáno bylo 51% pachatelů). Pouze u 15% pachatelů se jednalo o první odsouzení (většinou za závažný násilný trestný čin s mnohaletým trestem vězení).

Průměrná doba od zařazení případu do projektu až k projednání žádosti odsouzeného o podmíněné pro-

puštění před soudem byla asi sedm měsíců. Parolová slyšení (strukturovaný cca dvouhodinový rozhovor členů komise s odsouzeným a dalšími pozvanými osobami) se konala přímo ve věznicích a jejich cílem bylo komplexně posoudit připravenost odsouzeného na propuštění, včetně projednání informací o aktuální situaci oběti a stavu plnění škod, které odsouzeným svým činem způsobil. Parolových slyšení se mimo odsouzených, až na výjimky, vždy osobně účastnili vychovatelé odsouzených a z dalších přizvaných osob pak asistenti oběti, terapeuti, psychologové, případně vězeňský kaplan. V jednom případě se parolového slyšení osobně účastnila i pozůstalá po oběti.

Soudci a státní zástupci vnímali zpracovaná Stanoviska Komise pro podmíněné propuštění jako přínosná, přičemž oceňovali zejména multidisciplinární spolupráci zainteresovaných organizací a validitu údajů obsažených ve stanoviscích. Přivítali i do té doby nedostupné informace o dopadu trestné činnosti na oběti trestné činnosti, případně pozůstalé po poškozených a informace o aktuálních potřebách a obavách obětí vyplývajících z pobytu pachatele na svobodě. Názorová shoda Stanovisek Komise pro podmíněné propuštění následným rozhodnutím soudu o podmíněném propuštění byla vysoká – průměrně se jednalo o 73% shodu.

V průběhu pilotního projektu bylo z 30 odsouzených, se kterými Komise pro podmíněné propuštění parolové slyšení provedla, podmíněné propuštěno celkem 24 odsouzených osob. Všem z nich byl v rámci zkušební doby podmíněného propuštění uložen dohled PMS. Podle následného zjištění provedeného v lednu 2013 bylo ve stavu fungující spolupráce a pod dohledem probačního úředníka celkem 21 z těchto osob (1 muž zemřel, 1 žena a 1 muž byli opět ve vězení).

Po vyhodnocení praktických zkušeností a závěrů z pilotního projektu bylo PMS ve spolupráci s VS ČR dojednána další spolupráce s cílem rozšířit činnost komise do dalších věznic ČR. Následně byl zpracován,

předložen a finančně podpořen projekt s názvem Křehká šance, jehož realizace byla zahájena v září 2012 s předpokládanou dobou ukončení v srpnu 2015.

Realizace projektu Křehká šance v praxi

V rámci projektu Křehká šance byly zohledněny předchozí praktické zkušenosti Komise pro PP a nové poznatky ze zahraniční praxe parolových rad, což umožnilo inovovat stávající metodické postupy práce Komise pro PP a vytvořit systém jejich práce, vč. do té doby chybějícího administrativního zázemí. Následně byli vybráni a proškoleni pracovníci projektu vybraní z řad zaměstnanců VS ČR, PMS a státních i neziskových organizací zaměřených na penitenciární a postpenitenciární práci s pachateli trestných činů. Od září 2013 se ve všech devíti věznicích začaly jednou za dva měsíce konat jednodenní zasedání Komise pro podmíněné propuštění. V rámci nich jsou v ideálním případě projednány vždy tři případy odsouzených – žadatelů o podmíněné propuštění.

Systém práce Komise pro podmíněné propuštění (zařazování případů odsouzených do projednání, personální složení komise a termíny parolových slyšení ve věznicích) organizačně a odborně řídí Rada pro podmíněné propuštění, administrativu pak zajišťují tři administrátorky ve spolupráci s devíti koordinátory působící ve věznicích.

Koordinátor, jímž je určený a proškolený zaměstnanec věznic, nejprve vybírá a poté oslovuje odsouzené a motivuje je k jejich spolupráci s projektem. Spolupracuje přitom s vychovateli a odbornými zaměstnanci věznic. Při výběru případů odsouzených koordinátor postupuje podle kritérií daných metodikou (pro zařazení případu stačí přítomnost jednoho z uvedených kritérií):

- závažná násilná trestná činnost (úmyslná i nedbalostní),
- závažná majetková trestná činnost, zejména je-li obětí činu fyzická osoba,
- trestná činnost proti rodině a dětem (zejména opuštění dítěte, zanedbání povinné výživy, týrání, ohrožování výchovy dítěte, sexuální činy směřující proti dětem),
- odsouzení s multiproblémovou situací (předchozí závislost na AT, absence sociálního zázemí, dlouhodobá nezaměstnanost před výkonem trestu, vysoká zadluženost apod.),
- opakované neúspěšné podání žádosti o podmíněné propuštění během aktuálního výkonu trestu.

Z organizačního hlediska je nutné, aby odsouzený splňoval tyto skutečnosti: (pro zařazení případu musí být splněna všechna následující kritéria):

- aktuální délka pobytu odsouzeného ve výkonu trestu je min. půl roku,
- žádost o zařazení případu odsouzeného do projektu je podána minimálně čtyři měsíce před lhůtou podmíněného propuštění nebo před předpokládaným podáním žádosti o podmíněné propuštění,
- odsouzený se zařazením svého případu do projednání Komise pro PP písemně souhlasil.

V dosavadní praxi se osvědčuje postup spočívající v tom, že před návrhem na zařazení případu do projektu se uskuteční společná konzultace koordinátora věznic s příslušnými pracovníky věznic a probačním úředníkem. K vytipování vhodných případů koordinátoři ve věznicích rovněž využívají sestavy z vězeňského informačního systému. Koordinátor má za úkol předložit řediteli věznic ke schválení každé dva měsíce tři až čtyři návrhy na zařazení případů vhodných do projektu. Po schválení těchto návrhů členy Rady pro podmíněné propuštění pak zahajuje svou část práce administrátor – shromažďuje materiály potřebné pro projednání případu Komise pro podmíněné propuštění připravuje podklady pro parolová slyšení (podrobněji viz dále). K osvětlení mezi odsouzenými koordinátory využívají skupinové i individuální formy, například letáčky na nástěnkách oddílů, informativní besedy a rozhovory s vážnými zájemci o zařazení do projektu. Nápomocní jim přitom mohou být další pracovníci projektu – administrátor, expert či komisař. Úloha koordinátorů v projektu je klíčová. Mnozí odsouzení vnímají nabídku účasti v projektu zkesleně, třeba jako vstupenku na svobodu. Je třeba jim objasnit, že zařazení do projektu má dvě strany mince. Tím, že odsouzený vstoupí do projektu a souhlasí se shromažďováním a ověřováním pravdivosti množství informací o sobě a svých blízkých, ale i o obětech své trestné činnosti, dává soudcům a státním zástupcům najevo, že nemá co skrývat a je připraven řešit situaci, ve které se nachází a která ho čeká po propuštění na svobodě. Během přípravy podkladů nebo při parolovém slyšení mohou vyjít najevo dosud skryté informace, které nemusí vždy svědčit ve prospěch podmíněného propuštění jmenovaného. Toto je primárně vedeno snahou Komise pro podmíněné propuštění včas rozpoznat rizika

nosti (osobě pozůstalé po oběti), a to s cílem informovat ji o postupu při projednávání žádosti odsouzeného o podmíněného propuštění, zjistit její aktuální situaci (potřeby, obavy) v oblasti vyrovnání se dopady trestného činu na její život a zjistit zájem o spolupráci s komisí. Během přípravy k parolovému slyšení i v jeho průběhu je odsouzený veden k hlubšímu zamyšlení se nad svým dosavadním způsobem života, nad příčinami trestné činnosti, postojem ke způsobeným škodám apod. Náročnost této situace pro odsouzené spočívá, podle našich dosavadních zkušeností, v tom, že odsouzený asi hodinu odpovídá na otázky komisařů, vztahující se na tři časové linie jeho života – dobu, kdy se trestné činnosti dopouštěl a byl následně odsouzen, dobu strávenou ve výkonu trestu ve vězení a dobu, jež nastane v den jeho propuštění. Během parolového slyšení pachatel čelí otázkám týkajícím se jeho rodiny, pracovních zkušeností, zadluženosti, závislosti atd., a mnohdy si musí přiznat problémy, před kterými dosud unikal či je skrýval. Prostřednictvím informací sdělených asistentem oběti, případně za přítomnosti oběti a jejich blízkých, je odsouzený v průběhu parolového slyšení osobně konfrontován s dopady jeho trestného činu na život těchto lidí a poslouchá osobní prohlášení, která si připravili.

Podaří-li se koordinátorovi srozumitelně objasnit odsouzenému přínosy a podmínky jeho vstupu do projektu a motivovat jej k účasti, eliminuje tím riziko pozdějšího odstoupení odsouzeného od projektu často zdůvodněné slovy „.... kdybych býval věděl...“. Projekt se snaží od začátku svého působení nabízet odsouzeným pomoc při přípravě na jejich podmíněné propuštění, ale vyžaduje od nich angažovanou a upřímně míněnou spolupráci a připravenost k řešení problémů, jež je čekají po propuštění na svobodu. Stejně tak neskrývá svoji snahu pomoci obětem trestných činů a jejich rodinám v situaci, kdy jsou informováni o možnosti podmíněného propuštění pachatele na svobodu. Souhlasí-li odsouzený se zařazením do projektu, stvrdí to svým písemným souhlasem. Následně je mu ve věznicích aktualizován program zacházení o doplnění jeho aktivity spočívající ve spolupráci s projektem Křehká šance a podepíše také Podnět k zahájení spolupráce s PMS ČR.

Administrátor projektu, kterým je vyškolený pracovník PMS ČR, zahajuje proceduru shromáždění podkladů k případu odsouzeného za účelem přípravy Komise pro podmíněné propuštění provedení parolového slyšení. Formou zpracování rešerše z trestního spisu shromáždí informace potřebné pro práci asistenta oběti (kontakt na oběti, informace o postojích k následkům trestného činu, znalecké posudky informující o rozsahu

jejich zranění a vzniklých škod atd.) a pro práci probačního úředníka (výpověď pachatele a její změny v průběhu vyšetřování, postoje ke spáchanému činu a jeho dopadům na oběť atd.). Ve spolupráci s probačním úředníkem je zjištěna kriminální minulost odsouzeného (opis z rejstříku trestů) a ověřena aktuální adresa bydliště oběti (z centrální evidence obyvatel). Plnění jednotlivých administrativních úkonů je sledováno prostřednictvím plánu projednání případu, ve kterém je časový a obsahový přehled spolupráce administrátorky s dalšími spolupracujícími osobami - probačním úředníkem, asistentem oběti, koordinátorem věznice a případně s dalšími spolupracujícími subjekty. Koordinátor s tímto plánem seznámí odsouzeného a motivuje jej k jeho aktivní spolupráci s probačním úředníkem a dalšími zaměstnanci věznice s cílem připravit si podmínky svého propuštění na svobodu, vč. urovnání následků trestné činnosti a řešení aktuálních problémů - např. bydlení, zaměstnanosti a řešení zadluženosti.

Úkolem koordinátora je zajistit zpracování podrobného standardizovaného hodnocení věznice (informace o pracovním zařazení odsouzeného, plnění programu zacházení a účasti odsouzeného na extramurálních aktivitách apod.) a shromáždit dostupnou relevantní dokumentaci k případu z osobního spisu odsouzeného vedeného ve věznici (např. kopie rozsudků soudů, informace o vyšetřování další trestné činnosti) a z osobní karty odsouzeného (přehled kázeňských odměn a trestů, přehled o pracovním zařazení odsouzeného, návštěvách a korespondenci apod.). Analyzovány jsou rovněž dostupné údaje o odsouzeném vedené ve vězeňském informačním systému (délka trestu/ů, lhůta podmíněného propuštění, trestní minulost, komplexní zprávy, průběžná hodnocení programu zacházení, záznamy odborných zaměstnanců, údaje o zařazení odsouzeného do dostupných skupin vnitřní diferenciaci a jeho případném zařazení na Index sledování dle NGR č. 12/2012, informace o zdravotní klasifikaci, apod.).

Ve věznici je rovněž standardně zjišťován přehled pohledávek odsouzeného a aktuální stav jejich plnění a případ odsouzeného je průběžně konzultován s kmenovým vychovatelem a odbornými zaměstnanci věznice. Shromážděné podklady koordinátor předá administrátorovi.

Parolové slyšení ve věznici

V předem určeném termínu se v uvedených věznicích konají jednou za dva měsíce jednodenní parolová slyšení odsouzených. V projektu Křehká šance byly Komise pro podmíněné propuštění po zkušenosti z předchá-

zející praxe personálně zeštíhleny, v současné době jsou tříčlenné, vč. jednoho předsedajícího. V každé komisi je vždy zastoupena PMS, VS ČR (z nichž je vždy jeden předsedající) a veřejnost. Parolové slyšení má standardizovanou strukturu a stanovený okruh osob, které se ho účastní (odsouzený + případně jeho podporovatel, komisaři, administrátorka, expert, kmenový vychovatel, asistent oběti + případně oběť).

Struktura parolového slyšení obsahuje:

1. úvodní slovo odsouzeného, případně podporovatele, je-li přítomen
2. slyšení asistenta oběti a je-li přítomna, tak oběti
3. slyšení kmenového vychovatele odsouzeného
4. slyšení případně prizvaných osob (psycholog, terapeut, sociální pracovník, kurátor apod.)
5. slyšení odsouzeného
6. závěrečné slovo odsouzeného

Poté členové Komise pro podmíněné propuštění bez přítomnosti dalších osob konzultují a hlasováním dospějí k závěru svého stanoviska k možnosti podmíněného propuštění odsouzeného - jeho doporučení, vč. návrhu povinností a omezení po dobu trvání zkušební doby, případně jeho nedoporučení, vč. zdůvodnění a doporučení toho, co by měl odsouzený v rámci své přípravy na podmíněné propuštění ještě vyřešit.

Za období září 2013 - květen 2014 bylo Komisemi pro podmíněné propuštění věznicích projednáno celkem 124 případů odsouzených, z nichž Komise v 84 případech vyhodnotila připravenost odsouzeného na opuštění výkonu trestu kladným stanoviskem. Ve 39 případech ji vyhodnotila záporným stanoviskem a v jednom případě po dohodě s odsouzeným projednávání případu pozastavila s termínem dalšího pokračování slyšení v květnu 2015.

V uvedeném období je ve spisech evidováno celkem 491 obětí trestných činů, kdy se v 341 případech jedná o fyzické osoby a 150 případech o právnické osoby. V případech obětí - fyzických osob bylo osloveno s nabídkou spolupráce asi 97% obětí. V případech, kdy tomu tak nebylo, oslovení bránily objektivní příčiny znemožňující kontakt oběti. Na nabídku oslovení jakýmkoliv způsobem zareagovalo cca 35% obětí. V případě, že oběti reagovaly na oslovení, uskutečnila se téměř v polovině případů (cca 43%) osobní schůzka oběti s asistentem oběti a téměř ve čtvrtině případů (cca 23%) využily oběti možnosti učinit své prohlášení o dopadech trestné-

ho činu na jejich život. V případech obětí - právnických osob se oslovení oběti s nabídkou spolupráce uskutečnilo skoro v polovině případů (ve 49%) a na nabídku oslovení jakýmkoliv způsobem reagovalo cca 45% obětí. V případě asi šesti procent obětí, které reagovaly na oslovení, se zorganizovala osobní schůzka asistenta s obětí. V rámci jednotlivých soudních se uskutečnily i osvětové semináře se soudci a státními zástupci, na kterých jsme působnost Komisi pro podmíněné propuštění vysvětlovali a společně diskutovali pohledy a názory na možné přínosy jejich činnosti v průběhu rozhodování o podmíněném propuštění.

Stanovisko komise, obsahující relevantní souhrnné informace podstatné pro rozhodování soudců a státních zástupců o žádosti odsouzených o podmíněné propuštění, je klíčovým výstupem z projektu. Popisuje trestní minulost pachatele, faktory ovlivňující jeho kriminální chování, aktuální náhled pachatele na trestnou činnost, průběh výkonu trestu a popis dosažení změn v chování pachatele. Zabývá se připraveností odsouzeného na podmíněné propuštění a to prověřením konkrétních podmínek - bydlení, rodiny, potenciálního zaměstnávání, plánu řešení zadluženosti. Informuje o přetrvávajících dopadech trestného činu na oběť a zohledňuje jejich aktuální obavy a potřeby formou doporučení přiměřených povinností a omezení odsouzeného (např. omezení osobního kontaktu s obětí, povinnost zahájit prostřednictvím PMS s obětí jednání o náhradě škody). Stanovisko popisuje zjištěná rizika odsouzeného a navrhuje opatření k jejich eliminaci (např. povinnost podrobit se testům na přítomnost omamných a psychotropních látek v těle, povinnost zdržovat se ve stanovenou dobu v místě bydliště atd.). Zpracování každého stanoviska předchází několikaměsíční náročná práce jak odsouzeného, tak i mnoha zainteresovaných pracovníků - zejména pracovníků PMS a zaměstnanců věznic.

Nároky projektu na multidisciplinární spolupráci

Příprava podkladů pro činnost Komisi pro podmíněné propuštění by nebyla možná bez úzké spolupráce administrátora, probačního úředníka, asistenta oběti a koordinátora ve věznici s dalšími zaměstnanci oddělení výkonu trestu. Kvalitní podklady pro rozhodování Komise pro PP, připravené při v rámci plnění běžných pracovních úkolů ve věznici vychovateli a odbornými zaměstnanci věznice (mj. komplexní zprávy, programy zacházení a jejich průběžná hodnocení, záznamy ve vězeňském informačním systému, apod.) pomáhají komisařům

připravit se na parolové slyšení a získat objektivní informace o připravenosti odsouzeného k podmíněnému propuštění z vězení. Role každého z nich je v projektu nenahraditelná a pouze koordinovaná spolupráce při práci s odsouzeným přináší potřebné informace umožňující Komisi pro podmíněné propuštění posoudit případ a učinit odborný závěr. Vychovatelé významným způsobem motivují odsouzené ke vstupu do spolupráce s projektem a podílí se na praktické přípravě odsouzeného k parolovému slyšení. Tím, že jsou s odsouzenými v každodenním kontaktu, hovoří s nimi, korigují jejich nereálné názory o životě po propuštění, podporují jejich aktivitu. Podílejí se na zpracování standardizovaného hodnocení věznice a v neposlední řadě odpovídají na doplňující dotazy komisařů při parolovém slyšení. V mnoha případech vychovatelé rovněž s odsouzeným hovoří poté, co se parolové slyšení uskuteční a odsouzení potřebují tuto zkušenost osobně a emočně zpracovat. Jejich úloha je proto v činnosti komisi nezastupitelná.

Odborní zaměstnanci oddělení výkonu trestu, pracovníci zabývající se sledováním pohledávek odsouzených, případně vězeňský kaplan a další osoby spolupracující s věznicí, jsou koordinátorem nebo probačním úředníkem požádáni o spolupráci v případě, že s odsouzeným pracovali, věnovali se mu, mají jej zařazeného v aktivitě programu zacházení, kterou osobně vedou, případně disponují dalšími informacemi týkající se objektivního odborného posouzení připravenosti odsouzeného na podmíněné propuštění. Jsou to pracovníci, jejichž každodenní práce přispívá k připravenosti odsouzených na návrat na svobodu a ke zvýšení pocitu bezpečnosti společnosti při jejich podmíněném propuštění. Koordinátor spolupracuje také se zaměstnanci oddělení zaměstnávání vězňených osob, ekonomického, případně i zdravotního oddělení.

Přínos projektu pro stávající praxi podmíněného propuštění

Naše dosavadní praktické zkušenosti z obou projektů Komisi pro podmíněné propuštění ukazují, že spolupráce všech zainteresovaných profesionálů a stejně tak aktivní spolupráce odsouzeného a zapojení oběti v době, než soud rozhodne o podmíněném propuštění, jsou v českém prostředí použitelné a možné způsoby práce. Ačkoli systém práce s odsouzenými a oběťmi trestné činnosti v této souvislosti má ještě mnoho oblastí ke zlepšení, můžeme i tak některé přínosy činnosti komisi pojmenovat již teď:

- zvyšujeme bezpečnost podmíněného propuštění pachatelů na svobodu,
- snižujeme pravděpodobnost neúspěšné adaptace pachatele po propuštění,
- posílujeme interdisciplinární spolupráci zainteresovaných subjektů,
- díky tomu, že probíhají společná školení a pracovní setkání PMS, VS ČR, soudců, státních zástupců a zainteresovaných subjektů, sdílíme praktické problémy a hledáme řešení společně,
- odborné zacházení s odsouzenými ve věznici v případech projednávání formou parolového slyšení probíhá intenzivně a je zaměřeno na dokončení přípravy podmínek propuštění, vč. vyřešení dosud odkládaných či neřešených problémů,
- do profesní pozornosti pracovníků věznice se vedle stěžejního tématu práce s odsouzeným stále více dostává problematika obětí trestných činů; dopad trestného činu na oběť a otázka náhrady škody jsou zaměstnanci věznic vnímány jako důležitá témata související s propuštěním odsouzeného na svobodu,
- restorativní justice dostala ve věznici díky projektu konkrétní podobu, pracovníci věznice, ale i soudci a státní zástupci se o tuto problematiku společně s probačními úředníky více zajímají,
- v případech, kdy komise pro podmíněné propuštění odsouzeného nedoporučila a v případech, kdy soud žádosti nevyhověl, nejsou odsouzení ve věznici ponecháni bez naděje na možnost ovlivnit i tuto pro ně nepříznivou situaci - pracovníci věznice jim ve spolupráci s PMS poskytují konkrétní pomoc při vyrovnání se s touto skutečností a vedou je k odstranění zjištěných nedostatků; zaměstnanci věznic jim jsou nápomocni a identifikovaným potřebám a rizikům věnují i nadále při své práci s odsouzeným profesionální pozornost,
- Komise pro podmíněné propuštění se naučila zpracovávat objektivní, kvalitní a argumentačně silné podklady pro jejich rozhodování a naučila se je také v případě potřeby obhajovat,
- zaměstnanci věznice si více uvědomují přesah své práce s odsouzeným ve věznici a to s ohledem na to, co bude po propuštění,
- praxe ukázala, že se vychovatelé na parolových slyšení snaží svoji práci s odsouzeným dobře vysvětlit a reprezentovat tak vynaložené pracovní úsilí i dalších pracovníků věznice; komisařům poskytují cenná vysvětlení jejich práce a specifika dané věznice,
- věznice zapojené do realizace projektu dávají soudcům a státním zástupcům najevo, že jim připravenost odsouzených na vedení řádného života po propuštění z vězení není lhostejná; naplňují tak ustanovení zákona o výkonu trestu odnětí svobody tím, že „... přispívají k přípravě odsouzených na soběstačný život v souladu se zákonem po propuštění a tím, že používají metody a formy práce zaměřené na oblast řešení důsledků a dopadů trestné činnosti na poškozeného“.

Projekt usiluje nejen o rozšíření činnosti Komisi pro podmíněné propuštění do dalších věznic, ale snaží se svou realizací aktivně podpořit probíhající odbornou debatu o stavu vězeňství, dosavadní praxi výkonu alternativních trestů potřebných legislativních změnách a postavení obětí trestných činů.

Díky dlouhodobé snaze o zavedení Komisi pro podmíněné propuštění do naší praxe, která vychází z přesvědčení o smysluplnosti a užitečnosti jejich práce, věříme, že ve spolupráci PMS, VS ČR a dalších participujících subjektů se nám podaří vytvořit inovovaný a účinný model práce. Jeho cílem je umožnit připraveným odsouzeným předčasný návrat na svobodu, a to tak, aby jak z pohledu široké veřejnosti, tak z pohledu zúčastněných obětí trestné činnosti byla snížena rizika opětovného páchaní trestné činnosti a naopak zvýšena šance na odstranění následků a škod vzniklých trestným činem.

Autoři:
vrchní komisař mjr. Mgr. Dagmar Roztočilová, vedoucí oddělení výkonu trestu Věznice Stráž pod Ralskem, expertka projektu za VS ČR
PhDr. Andrea Matoušková, vedoucí odd. pro koncepční, analytické a metodické činnosti, Ředitelství PMS, Praha, expert projektu za PMS
Bc. Ondřej Dušek, manažer projektu Křehká šance

Terapie zaměřená na trestný čin

Václav Jiříčka

Zatímco v běžném výkonu trestu je kladen důraz na zaměstnávání odsouzených, doplněné standardním programem zacházení s pracovními, speciálně-výchovnými, vzdělávacími a zájmovými aktivitami a důrazem na utváření či posilování vnějších vztahů, pro zvlášť rizikové pachatele a cílové skupiny odsouzených se specifickou trestnou činností probíhají zvláštní terapeutické programy ve specializovaných odděleních nebo standardizované programy. Takoví odsouzení mají stanoven rozšířený program zacházení, jehož nejvýznamnější složkou je terapeutický program specificky zaměřený na konkrétní cíl. Tak například u odsouzených násilníků je hlavním cílem odborného zacházení snížení rizika opakování násilných trestných činů. U drogově závislých to může být omezení užívání psychoaktivních látek jako významného kriminogenního faktoru, a tedy i snížení rizika recidivy páchané v důsledku užívání drog.

Specializovaná oddělení (bez ochranného léčení), v nichž je kladen důraz na terapeutické působení, jsou pojmenována nikoliv podle skupin trestných činů (např. pro násilníky), ale podle duševních poruch (např. pro odsouzené s poruchou osobnosti). Je tomu tak nikoliv proto, abychom danou poruchu vyléčili – to nelze čekat ani u mentálně retardovaných, ani u odsouzených s poruchou osobnosti, a dokonce i u duševních poruch a poruch chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek je to poněkud sporné. Hodnotu IQ navýšit neumíme a rovněž (po staru) psychopatie nebývá řazena mezi léčitelné poruchy. Toto rozdělení je však užitečné, abychom mohli s danou skupinou pracovat na společném cíli. Posláním specializovaných oddělení ve Vězeňské službě není vyléčit pacienta, ale omezovat a snižovat nebezpečnost odsouzeného po propuštění a pravděpodobnost recidivy. Předmětem terapie je tedy posílení sebedůvěry a změna rizikových postojů, hodnot, vzorců myšlení a chování odsouzených směrem k sociálně žádoucím formám.

Proč mluvit o trestném činu

Třebaže porucha často stojí za páchaním trestné činnosti daného odsouzeného, není to ona, za kterou byl dotyčný odsouzen, ale jím spáchaný trestný čin. Proto je při zacházení s odsouzeným kladen primární důraz nikoliv na redukci duševní či jiné poruchy, ale na snížení rizika opakování trestného činu.

Tím hlavním tedy je, abychom s odsouzenými o trestné činnosti, o trestném činu hovořili. Jak banální! A přitom před lety panovaly z dnešního pohledu až bizarní obavy, že bychom odsouzené mohli rozhovorem o tom, co, kdy, jak a proč spáchali, ranit, na-

rušit jejich intimní sféru či porušit jejich právo na ochranu osobních údajů! Nikoliv: ptát se po okolnostech spáchaného deliktu, ale i po aktuální motivaci, postojích či fantaziích je nejen právo odborných zaměstnanců, ale přímo povinnost, vyplývající ze zakázky společnosti, kterou je především její ochrana.

Terapie zaměřená na trestný čin

V posledních letech se značně rozšířilo povědomí o tom, co jsou kriminogenní rizika, jak je hodnotit, jak na jejich základě stanovovat vhodné intervence a jak měřit velikost změny, tedy účinnost zacházení či terapie. Kromě článků tato terminologie pronikla i do zákona o výkonu trestu a do vnitřních předpisů. Odtud se přenesla dále do manuálů specializovaných oddělení a standardizovaných programů. Zároveň se v praxi pomalu ustaluje slovní spojení terapie zaměřená na trestný čin. Tento termín však nebyl nikde oficiálně uveden a definován. Některá oddělení mají vybrané prvky této terapie zabudovány, v jiných se s tímto pojmem zachází jen opatrně.

Kde se vzala

Skupinové psychoterapie pro odsouzené a chovance v detenčních ústavech, založené na práci s trestným činem a na principech kriminogenních rizik (nebezpečnosti) a ovlivnitelnosti (včetně motivace) se v Evropě intenzivně věnuje dr. Frank Urbaniok a jím vedené Psychiatricko-psychologické centrum při Ministerstvu spravedlnosti kantonu Curych. (Urbaniok&Sturm, 2006). Tzv. Curyšský intenzivní program je skupinový terapeutický program pro pachatele násilí a sexuálně motivovaných trestných činů s poruchami osobnosti. Tento koncept odmítl rigidní model postupných, nespecificky zaměřených fází terapeutického procesu ve prospěch multidimenzionální pozice, v jejímž středu je povinná, intenzivní a dlouhodobá konfrontace se spáchaným trestným činem. Terapeutické kurikulum se v časových rámcích přizpůsobuje momentálním stavům a potřebám odsouzeného a postupně jej provází hodnocením rizik, vytvářením skupinové koheze, konfrontací se spáchaným deliktem, nácvikem zvládnutí rizikových situací v rámci věznic i v extramurálním prostředí a doprovází jej i formou postpenitenciární péče.

Terapeutické postupy vycházejí ze současného eklektického prostředí se zdroji v psychodynamicky orientované psychoterapii, ale také kognitivně-behaviorální terapii či dramaterapii. Terapie zaměřená na trestný čin není závislá na určitém psychoterapeutickém směru ani samostatným směrem – jedná se spíše o vytyčení směru a soubor technik, které se využívají při konfrontacích odsouzeného s životním příběhem, kriminální kariérou a spáchaným násilným trestným činem. V tomto smyslu se zásadně neliší od práce běžného psychoterapeuta, neboť podobně jako v občanském prostředí i zde se pracuje zejména s porozuměním souvislostem a sebedůvěrou, na jehož základě jsou rozvíjeny schopnosti a dovednosti ovlivňovat vlastní život pozitivním směrem a mít nad ním kontrolu.

Koncept terapie zaměřené na trestný čin je považován vedle jiných konceptů (např. schéma terapie, kterou v českých zemích provádějí spolupracovníci dr. Jána Praška) za velmi účinnou intervenci, aplikovatelnou i pro osoby s (dissociální) poruchou osobnosti. České veřejné odbornosti byla terapie zaměřená na trestný čin prezentována v Praze v letech 2007 až 2008 přímo švýcarskými odborníky (Frank Urbaniok, Astrid Rossegger, Jérôme Endrass) a podařilo se v něm v rámci praktického workshopu vyškolit i skupinu odborných zaměstnanců Vězeňské služby České republiky (Roztočilová et al., 2008).

Struktura terapie

Terapii zaměřené na trestný čin (která je samozřejmě zaměřená především na člověka!) dobře svědčí polootevřená terapeutická skupina, do které klienti přicházejí postupně. Její délka je nastavena zpravidla na rok, případně na 18 měsíců. Zdá se, že kratší délka intervence není dostatečná. Delší trvání terapie je vhodné tam, kde se jedná o vysoce rizikové jedince s potenciálem změny, typicky o násilníky nebo sexuální agresory, avšak kde je tato změna podmíněna rozšířením o další terapeutické nástroje a metody, např. práci s (násilnými / sexuálními) fantaziemi a podobně.

Typicky je terapeutický program souborem 21 hodin speciálně-výchovných aktivit týdně, který probíhá v jedné či několika polootevřených terapeutických skupinách tvořících psychoterapeutickou komunitu. Pokud je skupin více než jedna, jsou obvykle považovány za rovnocenné a je jim poskytován shodný program zacházení; je však rovněž možné je rozlišit dle potřeb a rizik klientů. Odsouzení se s týmem odborných zaměstnanců každý den scházejí na ranní komunitě. Centrální částí programu je skupinová psychoterapie zaměřená na trestný čin, kterou je vhodné doplnit terapeutickými skupinami zaměřenými na tady a teď, praktickými nácviky zvládnutí mo-

delových nebo zátěžových situací a aktivitami zaměřenými na edukaci, sociální dovednosti a podobně, dle možností a schopností daného personálu.

Terapeutický program probíhá ve fázích. Tím, že jsou skupiny polootevřené, je délka fáze pro každého klienta hodnocena vždy individuálně a je dána jen rámcově. V praxi to znamená, že jsou dána pouze jednotlivá kritéria, pomocí nichž se hodnotí, zda klient danou fázi absolvoval a může postoupit do další. To dává odsouzenému odpovědnost postarat se sám o to, aby terapii prošel. Po adaptaci odsouzeného v programu, zpravidla mezi druhým a čtvrtým týdnem pobytu, odsouzený podepisuje tzv. terapeutický kontrakt, který obsahuje pravidla komunity, hlavní cíle (zpravidla společné pro danou komunitu) a rovněž individuální, na míru šité cíle. Klíčovými přechodovými momenty mezi jednotlivými fázemi je životopisná skupina, skupina zaměřená na trestnou činnost a rekonstrukce trestného činu. Každému odsouzenému je pro každé z těchto tří témat věnováno vždy alespoň jedno sezení, zpravidla je však sezení v rámci každého modulu potřeba více. Ostatní členové skupiny se doptávají a zároveň konfrontují sami sebe. Ve skupině zaměřené na vylíčení trestné činnosti je vyžadováno popsat veškeré spáchané skutky, tj. i ty, za něž klient nebyl odsouzen. Toto odhalování šedé zóny ve většině případů nebývá problémem a velmi napomáhá důvěře ve skupině a urychluje terapeutický proces. Konečně rekonstrukce trestného činu bývá spojena s hraním rolí, technikou horké židle a intenzivní konfrontací s projevy klienta v předchozích skupinách a s jeho každodenním chováním v komunitě. Terapeutické moduly je někdy vhodné rozšířit o práci s fantaziemi a o nácvik kontroly fantazií, stejně tak o práci s empatií do oběti a o ověřovací mechanismy. Právě onen poslední bod je v českém vězeňství jen obtížně realizovatelný, neboť je logicky spojen s kontaktem s vnějším prostředím. V omezené míře lze však využívat extramurál-

ních aktivit, zapojení do práce na nestřeženém pracovišti a podobně.

Co není terapie zaměřená na trestný čin

Terapii zaměřenou na trestný čin není terapeutický program, kde se nehovoří o konkrétních trestných činech s konkrétními osobami a kde tyto osoby (odsouzení) nejsou ve skupině ostatních konfrontováni s tím, co spáchali. Nestačí tedy hovořit o trestné činnosti v obecné rovině (jaké to je, když někdo někoho přepadne) nebo téma trestné činnosti redukovat na edukaci (jak předejít eskalaci násilí), byť jsou to velmi užitečné součásti celkového terapeutického programu, které napomáhají sebezpoznávání. Klíčový je opakovaný důraz na sebezkušenost každého klienta.

Roztočilová, D., Petras, M., Jiříčka, V.: Švýcarští odborníci v Česku. Terapie zaměřená na delikt. In České vězeňství, 2008, 3, str. 18 – 19. Praha, Vězeňská služba ČR. ISSN 1213-9297.

Urbaniok F., Sturm M. (2006). Das Zürcher „Ambulante Intensiv Programm“ (AIP) zur Behandlung von Sexual und Gewaltstraftätern. Teil 1: Entstehungsgeschichte und methodische Grundlagen. Schweizer Archiv für Neurologie und Psychiatrie; 157(3):103-118

Urbaniok F., Sturm M. (2006). Das Zürcher „Ambulante Intensiv Programm“ (AIP) zur Behandlung von Sexual - und Gewaltstraftätern. Teil 2: Spezifisch deliktpräventive und therapeutische Konzeptionen. Schweizer Archiv für Neurologie und Psychiatrie; 157(3):119-133.

Jiříčka, V. & Prokešová, J. E. (eds.) Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích. Sborník příspěvků z praxe specializovaných oddělení a terapeutických programů. VSČR, Praha 2012. S. 14 – 15.

Na jaře začal v opavské věznici v Oddělení pro výkon trestu odsouzených žen v objektu na Olomoucké ulici netradičně. Pozvání přijaly dvě pracovnice Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím v Ostravě, spadajícího pod organizaci Bílý kruh bezpečí, paní vedoucí Intervenčního centra Lucie Paprsteinová a sociální pracovnice Zuzana Konderlová. Pro odsouzené ženy měly připravenou přednášku s prezentací, týkající se celkové problematiky domácího násilí. Hlavní důraz byl kladen především na informace, kde mohou osoby ohrožené domácím násilím vyhledat pomoc a jaké služby jsou jim v rámci Intervenčního centra poskytovány (utajované chráněné bydlení, právní služby, psychologické intervence apod.).

Hlavním podnětem pro zprostředkování této přednášky byl fakt, že mezi odsouzenými ženami je veliké procento těch, které se s domácím násilím pravidelně setkávají – ať už v primární rodině nebo také v partnerském životě. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že mnoho odsouzených žen pochází z dysfunkčního rodinného prostředí, kde bylo domácí násilí součástí běžného života a tak tento vzor chování přijaly jako normu. Samy si pak podobné partnery – násilníky často vyhledávají. Další početnou skupinou odsouzených žen, které poznaly domácí násilí, jsou osoby, které se na svobodě pohybovaly mezi členy subkultury drogově závislých – v této skupině bohužel platí odlišné normy a pravidla a násilí je zde také na denním pořádku. Pokud se domácí násilí v rodinách vy-

Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím

Hana Valečková

skytne, má velmi závažné dopady na všechny členy rodiny, často probíhá skrytě a oběti domácího násilí nejsou schopny z důvodu strachu, studu nebo nedostatku informací vyhledat pomoc. Bohužel každoročně se zde můžeme také setkat s případy, kdy taková to situace přeroste v tragédii, kdy dojde k ublížení na zdraví s následkem smrti násilné osoby. Přednášky se účastnilo asi 50 vybraných odsouzených žen. Téměř všech-

ny posluchačky měly samy zkušenost s domácím násilím a během akce samy vnášely postupně své vlastní zkušenosti, příběhy a postřehy, chvílemi také velmi emotivně. Velký dík patří také pracovnícím Intervenčního centra Bílého kruhu bezpečí za skvělé vedení celé akce a za poskytnutí cenných praktických informací. Věříme, že toto setkání bylo ku prospěchu všem zúčastněným posluchačkám.

Ochrana informací ve vězeňské službě

Petra Skalková

Vězeňská služba České republiky, která je bezpečnostním sborem a správním úřadem, zajišťuje výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence a v rozsahu stanoveném ve zřizovacím zákoně ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správních úřadů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti České republiky, působí na území České republiky. Z uvedeného je zřejmá povinnost i vysoká odpovědnost za bezpečnou správu údajů, informací, dat a nakládání s nimi, po celou dobu jejich životního cyklu.

Dosažení vysoké kvality procesů a optimalizace systémů ochrany informací patřilo k prioritám, základním úkolům a bylo účelem projektu „Optimalizace systémů ochrany informací v podmínkách Vězeňské služby České republiky“ (realizovaný v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost). Projekt probíhal od vytčení zámě-

ru, zveřejnění vyhlášením až po finalizaci a výstupy, a to v podobě implementace navrženého řešení vedoucího ke zkvalitnění bezpečnostních procesů a zvýšení bezpečnosti informací a komunikace, v navržení a zajištění funkčnosti systému vzdělávání a školení služebních funkcionářů, vedoucích zaměstnanců a dalších odpovědných zaměstnanců Vězeňské

služby České republiky, v období let 2011 - 2014. Provedením naplnění vytčeného cíle projektu byla pověřena, na základě postupu v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, společnost Deloitte Advisory, s.r.o.; společnost s bohatými zkušenostmi v oblasti auditu, daní, poradenství a finančního poradenství klientům v celé řadě odvětví veřejného a soukromého sektoru. Projekt byl realizován ve čtyřech, navazujících etapách. Etapa 1. spočívala především v analýze bezpečnostních rizik ochrany informací v rámci práce s dokumenty jak v elektronické tak v papírové formě. Analýzou taktéž prošly informační systémy a vnitřní legislativa Vězeňské služby České republiky jak na úrovni generálního ředitelství, tak i na jednotlivých dotázaných organizačních jednotkách. V této etapě byla vyhodnocována informační aktivity a hrozby, přičemž získaná zjištění a poznání přispěla k dokonalejšímu vyhodnocení a tvorbě výstupů pro

následující etapy celého projektu. Etapa 2. v sobě zahrnovala návrh optimalizace činností v oblasti ochrany informací. Jejimi výstupy byly mimo jiné definování strategie informační bezpečnosti, zpracování plánu informační bezpečnosti, vymezení kritických procesů a infrastruktury, návrhy na narovnání procesů dle norem řady ISO 27000, návrh na realizaci organizačních změn (orgware), vypracování implementačního manuálu a harmonogramu implementace. Etapa 3. byla, na podkladě závěrů analýzy rizik a navržených opatření zaměřena na jejich transformaci do řídicích dokumentů v působnosti úseku informatiky a dalších dotčených nastavených kontrolních mechanismů tak, aby zajistily žádoucí bezpečnost systému komunikačních technologií a koloběhu informací v podmínkách Vězeňské služby České republiky. V této souvislosti budou vydány četné, nové interní akty řízení a standardy, jak ve formě nařízení generálního ředitele nebo jeho pokynů, nad to doplněné o věcně navazující dílčí, podrobné metodiky. Stěžejním obsahem etapy 4. bylo nastavení systému vzdělávání a prohlubování znalostí příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby České republiky v oblasti respektování zásad ochrany osobních údajů, plnění povinností v oblasti bezpečnosti informačních systémů a zacházení s utajovanými informacemi. K uvedeným problematikám byly připraveny příslušné e-learningové kurzy a management Vězeňské služby České republiky byl proškolen v rámci uskutečněných prezenčních kurzů a seminářů. Nelze v této souvislosti neakcentovat, že prohlubující se vzdělávání a školení se uskutečnilo napříč širo-

kým spektrem profesí, vykonávaných příslušníky ve služebním poměru nebo zaměstnanci v pracovněprávním vztahu k České republice - Vězeňské službě České republiky. Do projektem vymezené cílové skupiny, lidských zdrojů, tím náleželi nejen příslušníci a zaměstnanci zacházející s utajovanými informacemi, ale všichni zaměstnanci odpovědní za vedení, správu a zpracovávání údajů evidence vězňů osob a ochranu osobních údajů v evidencích, zaměstnanci ekonomických úseků a odpovědní za zaměstnávání vězňů osob, zdravotnický personál, právníci, personalisté, požární technici nebo osoby odborně způsobilé k ochraně zdraví a bezpečnosti při práci, informatici a zaměstnanci úseků zabezpečovací a komunikační techniky, vychovatelé, psychologové, příslušníci kontroly, oddělení prevence a stížností, příslušníci vězeňské stráže a justiční stráže, eskortních skupin vězeňské stráže a v nepo-

slední řadě též management věznic a dalších organizačních jednotek Vězeňské služby České republiky. Na závěr nutno konstatovat, že dokončení veškerých úkolů, vyplývajících ze zadávací dokumentace projektu Optimalizace systémů ochrany informací v podmínkách Vězeňské služby České republiky, bude mít pozitivní dopad do současnosti se rozvíjející reformy vězeňství, mezi jejíž prvky patří mimo jiné decentralizace a snížení administrativní zátěže a z hlediska působnosti Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky koordinace a kontrola vykonávaných agend. Jen přesně nastavené komunikační systémy a nejvyšší míra zabezpečení toku údajů a informací, znalosti, odbornost a profesionalita příslušníků a zaměstnanců mohou dostát základní tézi reformy vězeňství, že „pouze stabilizovaný a jednotný sbor může obstát v náročných úkolech, které bude reforma vězeňství vyžadovat.“

Max Blanck

Proti HIV může pomoci každý

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST

CSAP

PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST www.esfcr.cz

HIV. Virus, který má na celém světě na desítky milionů obětí. Fenomén, který od poloviny osmdesátých let dvacátého století postupně narůstá na významu i v České republice. Že ročně přibude v České republice více než 200 diagnostikovaných infikovaných virem HIV, je bohužel nezpopíratelný fakt podložený reálnými čísly. Ano, vir HIV o sobě dává stále více znát i v naší zemi.

Stávající prevence pohlavně přenosných nemocí, či infekcí, chcete-li, kam HIV nepochybně patří, je nedostačující. Preventivní kampaně z druhé poloviny 80. let, které měly přesah do druhé poloviny let 90., vyvěraly z poznatků tehdejšího výzkumu a u populace měly za následek až příliš strach. Tento strach však jakoby vyprchal. Dnešní věda je v oblasti problematiky HIV/AIDS na jiné úrovni. Bohužel toto má i dopad

na vnímání HIV u mladé generace. Strach vymizel...

V současné době je v České republice diagnostikovaných (= zjištěných) HIV pozitivních osob 2.251. Jen za první pololetí roku 2014 byl zaznamenán nárůst infekce o 129 případů.

Alarmující údaje o nárůstu infekce HIV, nedostatečná prevence a znalost problematiky HIV/AIDS u sexuálně aktivního segmentu populace, stejně jako kauza HIV pozitivního muže, který byl na základě zjištění diagnózy propuštěn ze služebního poměru z Policie České republiky, vedly Českou společnost AIDS pomoc, z.s. v roce 2012 k reakci v podobě projektu, jenž dostal název: Mezinárodní tematická síť pro výměnu zkušeností v zaměstnávání HIV pozitivních osob s důrazem na eliminaci diskriminace osob ve služebním poměru, který je financován z Evropského sociálního fondu (ESF). Projekt, jak již z názvu vyplývá, je zaměřen na bezpečnostní sbory působící v České republice. Na základě toho bylo osloveno i Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky

a další s žádostí o spolupráci, které se ochotně ujaly. Projekt posléze získal i záštitu ministra vnitra České republiky a řady dalších institucí z řad státní i neziskové sféry.

Cílem projektu je zejména zjištění vnímání a posuzování problematiky HIV/AIDS v partnerských zemích projektu, kterými jsou Spolková republika Německo, Polská republika a Slovenská republika, a následně přenesení zkušeností těchto zahraničních partnerů do praxe v České republice. Výsledkem projektu je plánován i preventivně edukativní materiál pro příslušníky bezpečnostních sborů České republiky, který však nebude úzce zaměřen pouze na problematiku HIV/AIDS, nýbrž i ostatních krví přenositelných virů, se kterými se mohou příslušníci v rizikových situacích v přímém výkonu služby, ale i v osobních životech setkat.

Obracím se tímto, milí čtenáři, na Vás s žádostí o vyplnění anonymního dotazníku, který by realizačnímu týmu lépe pomohl zmapovat povědomí o viru HIV/AIDS a rizicích, se kterými se můžete setkat i vy. S výsledky výzkumu se můžete seznámit v průběhu listopadu 2014 na internetových stránkách projektu www.hiv-uniforma.cz.

Děkuji za Vaši pozornost

Michal Petras, Jindřich Hůrka, František Drahý a Václav Jiříčka

Statistická data z nástroje SARPO

Demografická struktura hodnocených

V minulých letech jsme v Českém vězeňství publikovali články z průběžného vývoje hodnoticího nástroje SARPO a po jeho zavedení do věznic a vazebních věznic. Obsah článků seznamoval čtenáře zejména s potřebou a charakteristikou takového nástroje a filozofií jeho použití v penitenciární praxi. Nástroj byl uveden do ostré praxe dne 1. 11. 2012 a od té doby do dne 31. 7. 2014 bylo zpracováno (včetně aktualizací) celkem 16 026 komplexních zpráv SARPO (KZ SARPO). To už je slušná porce údajů, které jsme jako tým začali postupně sdružovat a zpracovávat. Tato data jsou nyní soustředěna v několika velkých databázích, které za celé dva roky podařilo vybudovat; přesto jsme s jejich využitím pro expertní účely teprve na začátku. Na obr. č. 1 je stručně předveden celkový proces zpracování KZ SARPO a zdrojová úložiště dat jako jsou VIS, databáze pro statistické účely a centrální databáze VS ČR.

I přes pokračující shromažďování, výběr a třídění dat bychom rádi v této fázi začali s dílčími výsledky seznamovat odbornou veřejnost a zejména naše vězeňské kolegy. Nejprve seznámíme čtenáře s obecnými popisy vězeňské populace, které jsou pro pochopení souvislostí s pozdějším selháváním osob po jejich propuštění důležité. V následujících dílech bychom se pak postupně přesunuli k rizikům, kriminogenním faktorům a dalším návaznostem. Tuto sérii článků chápeme především jako významný doplňující střípek do mozaiky zvané SARPO, která je již dnes i přes své mládí v praxi plně rozvinutým a funkčním, třebaže po-

chopitelně ne konečným a ideálním systémem.

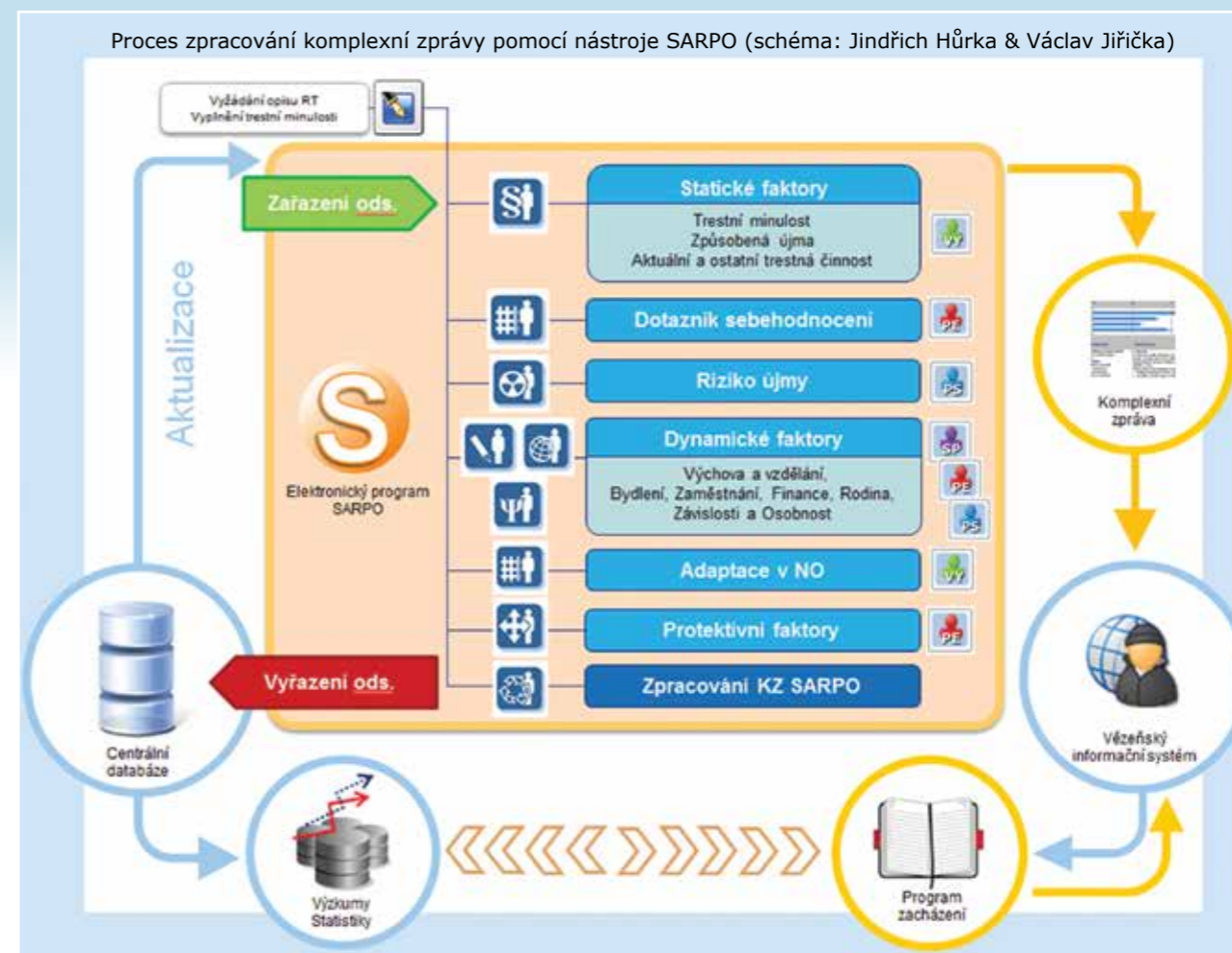
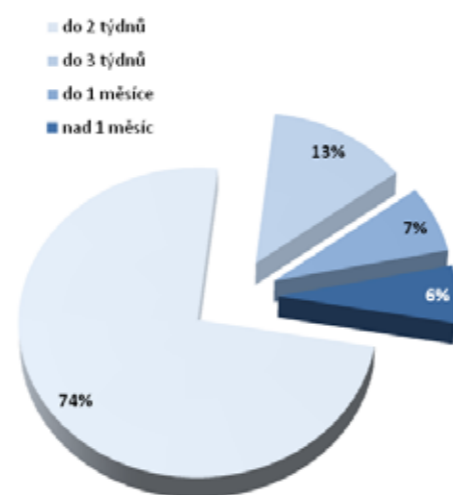
Počty hodnocení

Počet provedených hodnocení odsouzených pomocí nástroje na hodnocení kriminogenních rizik a potřeb odsouzených SARPO zaznamenáváme jako počet zpracovaných KZ SARPO (včetně jejich aktualizací), zapsaných do VIS. Třebaže bylo KZ zpracováno již přes 16 tisíc, dále prezentovaná data budou vycházet z analýzy provedené v červnu 2014, do které bylo zahrnuto 13 537 zpráv. I tento soubor je však dostatečně rozsáhlý na to,

abychom se měli obávat zásadního zkreslení výsledků. Pokud v souboru chyběly některé proměnné, byly výsledky počítány pouze z vyplněných hodnocení; v takovém případě je u grafu pro danou proměnnou uveden samostatný údaj o velikosti vzorku.

Sledovali jsme rovněž celkovou dobu zpracování KZ SARPO, tj. dobu od zařazení do Hlavního seznamu odsouzených v nástroji SARPO do jeho vyřazení z nástroje bez ohledu na počátek omezení (nástupu do výkonu trestu). Tři čtvrtiny všech zpracovaných zpráv byly vytvořeny v období do dvou týdnů, pouze 6% jich bylo dokončeno v období nad jeden měsíc, přičemž taková skutečnost nastala především z důvodu pobytu mimo věznici (zdravotní a soudní eskorta).

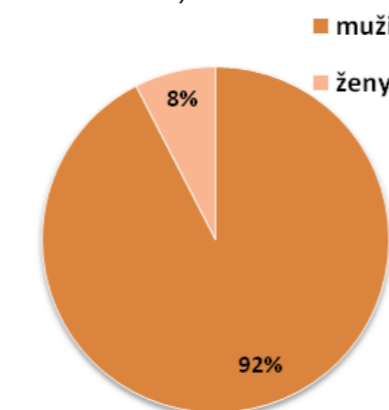
Délka zpracování KZ SARPO ve věznici

Pohlaví, rodinný stav, počet dětí

Z běžně dostupných správních statistik je známo, že devět desetin vězeňské populace tvoří muži. Odsouzení hodnocení od roku 2012 pomocí nástroje SARPO byli z 92 % muži a osmi % ženy.

Podíl odsouzených mužů a žen

Z pohledu rodinného stavu je většina odsouzených svobodných (70%), na druhém místě jsou rozvedení (20%). Teprve poté následují ženatí a vdané (9%) s tím, že pouze dvě třetiny z nich uvádějí, že s manželem/kou žijí před VTOS ve společné domácnosti. Tabulka níže zahrnuje rovněž registrovaná partnerství a vdovství.

Rodinný stav (N = 9784 KZ SARPO)

Ženatý/vdaná	9,0 %
Registrovaný partner/ka	0,1 %
Svobodný/á	70,0 %
Rozvedený/á	20,0 %
Zrušené partnerství	0,0 %
Vdovec	0,7 %

Děti (N = 9131 KZ SARPO)

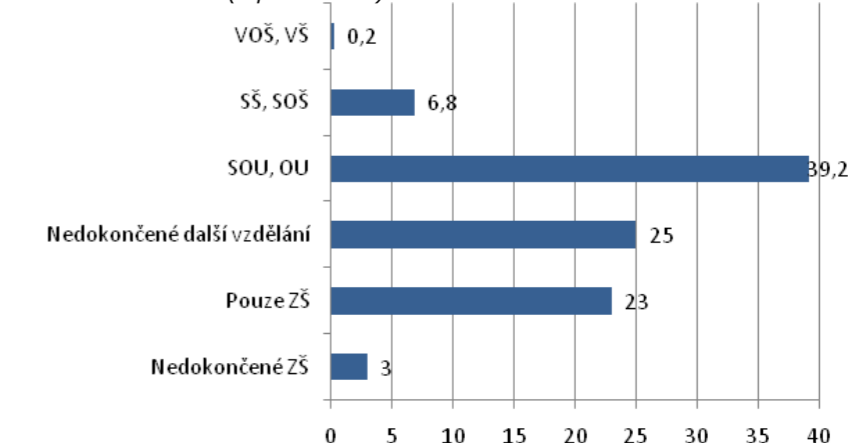
Pouze vlastní (osvojené)	55,00 %
Pouze svěřené	0,10 %
Vlastní i svěřené	0,25 %
Žádné	44,65 %

Vzdělání

Ohledně počtu dětí se odsouzení ve sledovaném souboru dělí na dvě velké skupiny. Ti, co nemají žádné vlastní ani svěřené děti (téměř 45%) a odsouzení s dětmi (55%). Skupiny odsouzených s dětmi má v drtivé většině děti vlastní nebo osvojené, rodiče svěřených dětí nebo jejich kombinace jsou minoritní záležitostí.

Dalším významným sociodemografickým ukazatelem je stupeň a druh vzdělání, neboť právě nízký stupeň vzdělanosti již v pilotáži poukázoval na úzkou korelaci s pozdějším selháním. V našem souboru se vyskytuje 51 % odsouzených, kteří dosáhli pouze základního vzdělání. Navíc v 329 případech (3 %) odsouzení ne-

Rozložení vzdělání (v procentech)

dokončili ani základní školní docházku. Z odsouzených s dokončeným dalším vzděláním (49 %) pak převládají absolventi odborných a středních odborných učilišť. Studentů vyššího než středoškolského vzdělání jsou přibližně dvě desítky.

Svéprávnost a invalidita

Pakliže se podíváme na skupinu odsouzených z pohledu schopnosti svým jednáním nabývat práva a povinnosti, pak se v našem souboru vyskytuje 15 jedinců, kterým soud způsobilost k právním úkonům omezil (5) nebo je dokonce způsobilosti zbavil (10). Jedná se o nízké procento, s ohledem na způsob zacházení se však jedná o specifickou cílovou skupinu. Odsouzení zbavení způsobilosti k právním úkonům mají převážně za opatrovníka určeného pracovníka příslušného odboru sociálních věcí a zdravotnictví. Ve čtyřech případech se jednalo o členy rodiny (sestra, syn, matka). Obdobná situace panovala i u skupiny odsouzených s omezenou způsobilostí. Z 50% mají tyto odsouzení zároveň formální adresu – sídlo ohlašovny.

Z hlediska zacházení může hrát významnou roli rovněž zdravotní stav odsouzených, resp. přiznání invalidity - bez ohledu na výplatu invalidního důchodu. Z celkového počtu odsouzených se jedná pouze o 4%. Tito lidé však vyžadují zvláštní péči, jsou často umísťováni do specializovaných oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené, představují zvýšené nároky na ubytovací prostory a personál.

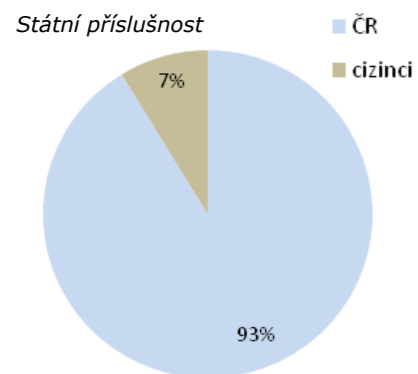
Stupeň invalidity (N = 392)

Odsouzení s přiznanou invaliditou

I. stupně	29%
II. stupně	20%
III. stupně	43%
nezjištěno	8%

Státní příslušnost a druh pobytu na území ČR

Z hlediska státní příslušnosti byl soubor reprezentován z 93% Čechy, a zbylých 7% tvořili cizinci. Tabulka níže zachycuje zastoupení jednotlivých druhů legálního pobytu.

Z celkového počtu cizinců má téměř 42% povolen trvalý pobyt na území ČR, 1,6% cizinců obdrželo mezinárodní ochranu formou azylu a pouze 0,6% cizinců byla povolena doplňková ochrana.

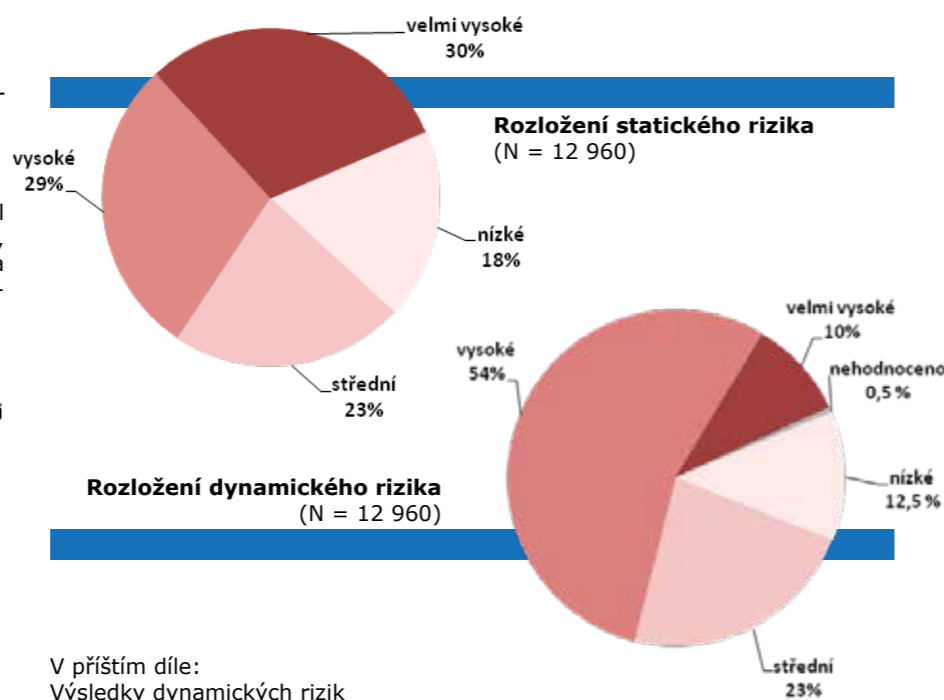
Druh pobytu cizinců

trvalý pobyt	42%
azyl	1,6%
doplňková ochrana	0,6%
další	55,8

Na závěr dnešního dílu jsme připravili základní přehled o zjištěné míře statických a dynamických rizik. Na tomto místě si dovoluujeme připomenout, že kriminogenní rizika jsou ty proměnné, u nichž bylo empiricky prokázáno, že zvyšují pravděpodobnost selhání. Tyto proměnné, označované také jako rizikové faktory, se dále rozlišují na statické a dynamické. Obě skupiny jsou ke kriminálnímu chování v kauzálním vztahu, přičemž statické faktory vycházejí z anamnézy, již se udály a jsou neměnné, zatímco dynamické faktory jsou aktuální, přítomné a lze je ovlivňovat. Příklady statických faktorů zahrnují věk v době spáchání prvního trestného činu, počet odsouzení, druh trestů, intenzita páchaní a pohlaví pachatele, příklady dynamických faktorů jsou finanční situace, zaměstnání, postoje podporující kriminální chování, závislosti, rodinné vztahy a sociální okolí. Podrobněji se jim budeme věnovat v dalším dílu.

V zahrnutém vzorku je statické riziko z hlediska jeho míry rozloženo relativně rovnoměrně. U nejmenší části odsouzených bylo statické riziko hodnoceno jako nízké (18 %), zatímco velmi vysoké statické riziko

bylo shledáno u 30 % hodnocených odsouzených. To je dobrý odrazový můstek pro další diferenciaci, neboť je výhodné, pokud jsou alespoň některé proměnné ve sledované populaci ve vyváženém poměru. Naopak by bylo nešikovné, kdyby nástroj neuměl mezi jednotlivými kategoriemi vhodně rozlišovat a většina odsouzených se ocitla např. pouze v jedné kategorii. Na tomto místě však upozorňujeme, že celkové riziko recidivy může být interpretováno teprve z kombinace všech rizikových (a protektivních) faktorů, a nemůže tedy odpovídat např. rozložení odsouzených ve vězeňské populaci dle nebezpečnosti, typu věznice a podobně. Dynamické riziko je u více než poloviny hodnocených odsouzených vyhodnoceno jako vysoké (54 %), zatímco nízké riziko na jedné straně a velmi vysoké riziko na druhé straně spektra zaujímají vždy asi jednu desetinu odsouzených. Protože je to zejména dynamické riziko, od kterého se odvíjí další odborné zacházení, můžeme zjištěné rozdělení hodnotit opět jako užitečné, neboť nám ukazuje, že s většinou populace odsouzených (78 %) lze pracovat nějakým přiměřeným způsobem, s jednou desetinou není odborná práce nutná vůbec a u jedné desetiny je na zvážení, zda nesáhnout spíše po motivačních programech a minimálním programu zacházení, abychom zamezili plýtvání energií tam, kde to není racionální. To je však velmi hrubý výklad. Jaký je ten přiměřený způsob zacházení, to nám prozradí až podrobnější pohled na jednotlivá dynamická rizika, stejně jako do dalších částí výsledků nástroje SARPO. Proto se v příštím díle podíváme na výsledky jednotlivých dynamických rizik, jejich interpretaci a možnou aplikaci výsledků do praxe.

V příštím díle: Výsledky dynamických rizik

Zaměstnávání vězňů ve Věznici Kynšperk

Petra Bělíková
Martina Hazuková

Výhody a nevýhody zaměstnávání odsouzených byly obsahem nedávného setkání s novináři v sokolovské firmě Makar, která zaměstnává kynšperské vězně od srpna 2009. Dlouhodobá a stabilní spolupráce s podnikatelem Zdeňkem Makarem, který s využitím práce vězňů vystavěl během pěti let několik průmyslových hal, může inspirovat další podnikatele k zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Věznice Kynšperk nad Ohří využívá k zaměstnávání odsouzených dvě formy. Vězni pracují ve vnitřní režii, kde se podílejí zejména na pracích k zajištění běžného provozu věznice a jsou pracovní zařazeni v údržbě, v kuchyni, jako uklízeči, knihovníci, skladníci a holíči. Jedná se ve většině případů o práci, kde není nutná odborná způsobilost.

Druhou formou je zaměstnávání v rámci provozovny střediska hospodářské činnosti (PSHČ). Zaměstnávání se uskutečňuje na základě smlouvy, kde jsou dohodnuty vzájemné podmínky dle druhu požadované práce. Každá smlouva musí obsahovat specifikaci práce, počet odsouzených, způsob přepravy odsouzených dopravními prostředky podnikatelského subjektu, možnost kontroly zaměstnanci vězeňské služby aj.

Jedná se zpravidla o práci v rámci Karlovarského kraje u subjektů, které zajišťují zejména lesnické, rekultivační, údržbářské a pozemní práce. Vězni jsou rovněž zařazováni na pomocné a údržbářské práce v ústavě sociální péče.

Ve výrobní zóně věznice je možné využít volné výrobní haly a přilehlé pozemky včetně zpevněných asfaltových ploch. Pokud smluvní partner využije pro zaměstnání vězňů výrobní prostory věznice, neplatí za ně nájemné a hradí pouze energie. Práce odsouzených je pro organizaci výhodná z hlediska finančního i administrativního. Zaměstnávání je realizováno v rámci PSHČ, která je plátcem DPH.

Pracovní zařazeným odsouzeným náleží za práci odměna (plat) podle nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Jedna z prvních smluv o zaměstnávání odsouzených byla uzavřena právě se sokolovským podnikatelem Zdeňkem Makarem. Na pracovišti firmy Makar bylo v letech 2009 až 2013 zaměstnáno v průměru pět odsouzených měsíčně.

Pracoviště	2009	2010	2011	2012	2013	o
MAKAR	3	5	5	7	7	5

V 1. pololetí roku 2014 byli u této firmy zaměstnáni měsíčně v průměru čtyři odsouzení.

Počet těchto pracujících se mění. V sezóně, od března do října, pracuje na pracovištích mimo věznici všeobecně více odsouzených a mimo sezónu, od listopadu do února, bývá počet nižší v závislosti na poklesu pracovních příležitostí. Zdeňk Makar si práci vězňů chválí. Podle něj je potřeba se odsouzeným zpočátku o něco více věnovat, spolupráce však přináší finanční úspory. „Spolupráce s věznicí je ideální. Mohu se zcela spolehnout, že mi vyhoví v počtu vězňů, které zrovna potřebuji, a když pro ně zrovna práci nemám, nemusím je ten den zaměstnat,“ říká Zdeňk Makar.

V současné době věznice spolupracuje s devíti podnikatelskými subjekty a celková zaměstnanost je okolo 40%.

Do práce se v mnoha případech daří zařadit spolehlivé a šikovné řemeslníky vyučené v daném oboru, ve větší míře jde ale spíše o nekvalifikované, pomocné práce. Odsouzení ve většině případů mají o zařazení do práce zájem a snaží se jí vykonávat v rámci svých možností svědomitě a kvalitně. V roce 2013 bylo ve vnitřní režii zařazeno v průměru 70 odsouzených měsíčně. V letech 2009 - 2012 činil průměr 78 odsouzených. Pokles stavu odsouzených se po amnestii v lednu 2013 promítl nejen ve vnitřní režii, ale i v PSHČ. Zde klesl stav z průměrných 122 pracovních zařazených odsouzených za roky 2009 - 2012 na počet 90.

Na pracovištích uvnitř věznice jsou odsouzení zaměstnáváni jako mon-

tážní dělníci výrobků z kombinovaných materiálů. Jde o manuální práci, pro kterou není třeba dlouhodobého zaučování a zvládne ji bez problémů i méně zručný člověk. Zde je kapacita pro 200 vězňů. Provoz je tady již od roku 1998, kdy sem převedla jedna z prvních firem část své výroby z Věznice Horní Slavkov. Aktuálně je zde zařazeno v průměru 50 odsouzených. Ve výrobní zóně věznice je k zaměstnávání okolo 20 odsouzených využíván jeden z objektů, výrobní blok D. Vyrábí se zde v třísměnném provozu dřevěné brikety.

V letech 1999 až 2003 se ve výrobní zóně pro další využití třídil, rozřezával a lisoval textil, který dovážela firma s účastí holandského podnikatele. Ten nakonec využil příležitosti získat levnější pracovní sílu a výrobu převedl na Ukrajinu.

Za práci mimo věznici začali odsouzení vyjíždět v roce 2009 po podpisu smlouvy se stavební firmou Makar. Stavebnictví je snad nejširší oblastí, kde je práce odsouzených využívána. Od roku 2009 uzavírala věznice smlouvy o zaměstnávání odsouzených v průměru s 8 až 10 podnikatelskými subjekty ročně, přičemž s osmi z těchto firem se daří spolupracovat trvale, byt jde většinou o sezónní práci.

Zaměstnávání odsouzených umožňuje vylepšit jejich ekonomickou situaci a snížit společností hrazené náklady výkonu trestu. Odsouzený se aktivně podílí na úhradě sociálního a zdravotního pojištění, může plnit vyživovací povinnost a hradit další pohledávky. Zaměstnávání má vedle svých ekonomických hledisek i neméně důležitá hlediska psychosociální.

Věznice Kynšperk

Aktuální kapacita věznice: 837 míst, z toho kapacita 50 míst na specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné.

Aktuální stav odsouzených: 731, z toho na specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné 41 odsouzených.

Aktuální procento zaměstnanosti: 38,33%.

Zaměstnanost odsouzených zařazených v PSHČ a ve vnitřní režii v letech 2009 - 2013

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	měsíční Ø
PSHČ	117	113	141	115	90	115
VR	72	77	79	83	70	76

Zaměstnanost odsouzených zařazených v PSHČ a ve vnitřní režii v 1. pololetí 2014

Měsíc	leden	únor	březen	duben	květen	červen	měsíční Ø
PSHČ	89	96	74	70	96	76	83
VR	65	66	71	68	71	71	69

Kamila Válková Věznice Mírov

Mírov (německy Mürau) je obec ležící v jižní části okresu Šumperk, asi 5 km severozápadně od Mohelnice. V současné době má asi 410 obyvatel. Dominantou obce je středověký hrad, v němž je od roku 1858 umístěna věznice. Rozsáhlý, do barokní podoby přestavěný hrad stojí na skalnatém ostrohu nad potokem Mírovka. Skládá se z předhradí, kde je kostel sv. Markéty a trojkřídlé patrové budovy, ve které se nyní nachází administrativní a provozní část věznice. Dále z vlastního hradu tvořeného dvoupatrovou trojkřídlou budovou. Ke vstupnímu křídlu přiléhá čtyřpatrová hranolová věž s hodinami. Kolem hradního areálu je systém hradeb s baštami. Areál doplňují kasematy a sklepy. Majestátní vzhled této starobylé pevnosti, umocněný mohutností jejích hradeb, tak současná bezpečnostní opatření činí dnes z Mírova jednu z našich nejlépe strážných věznic. A lze tvrdit, že s největší pravděpodobností je nejstarší fungující věznicí v Evropě.

V dřívějších dobách byl hrad jedním z významných středisek moci olomouckých biskupů a později arcibiskupů, dnes patří k menším věznicím v České republice, alespoň pokud se počtu zde umístěných vězňů týká. Po stránce architektonické je to však jedna z nejstarobylějších a nejhezčích věznic u nás. Památková péče působí sice vězeňské správě řadu potíží, zcela nepochybně ovšem k dobru věci. A tak právě díky jejímu dohledu a především finančním prostředkům, které stát investuje do této jedné z mála památkově chráněných věznic u nás, se zde i v současné době poměrně velmi úspěšně daří spojit požadavky moderního vězeňství se zachováním historického dědictví pro další generace.

Historie věznice

Hrad Mírov patří k nejstarším na Moravě. Byl vybudován nejpozději v letech 1258-1266 a původně vznikl

jako biskupský lovecký hrádek, byl používán jako sídlo při lovech a dále jako útočiště před morem a válkami. Prameny uvádějí jako zakladatele olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku. První písemná zpráva o hradu pochází z roku 1266. V roce 1424 byl neúspěšně obléhán husity. Na pomoc biskupským vojskům přitáhl vévoda rakouský Albrecht II. Habsburský a s pomocí mírovské posádky pustošili okolní statky husitských přívrženců, zejména sousední zábřežské panství. Samostatnou epizodou bylo pro Mírov období třicetileté války, kdy byl po čtrnáctidenním obléhání dobyt švédským vojskem a Švédové ho používali několik let jako základnu pro svoje výboje do okolí. Po skončení třicetileté války začal hrad rychle ztrácet svůj původní vojenský význam. Po rozsáhlé přestavbě iniciované olomouckým biskupem Karlem Lichtenštejnem II. z Kastelkornu byl přeměněn na velmi pohodlnou barokní rezidenci, která si svojí okázalostí ne-

zadala s nejhezčími sídly v Čechách a na Moravě. Hrad byl však využíván jen zřídka, zejména v letních měsících, protože jej bylo nesnadné vytápět. To byl jeden z důvodů, proč o něj postupně panstvo ztratilo zájem a přestěhovalo se do pohodlné Kroměříže a význam Mírova klesl na pouhý správní úřad. V roce 1761 sem byl přeložen kněžský karcér olomoucké diecéze z Hukvald. V roce 1848 definitivně hrad ztratil správní funkci a také přestal fungovat jako kněžské vězení. V roce 1855 odkoupil hrad stát a byla sem přenesena státní trestnice ze Špilberka. K tomu účelu byl hrad v letech 1855-1858 upraven do dnešní podoby. V letech 1939 až 1945 se Mírov stal věznicí gestapa, kdy zde přišlo oživot téměř 700 vězňů. V 50. letech minulého století zde byl tábor nucené práce, kde byli internováni především odpůrci minulého režimu. V současné době tady absolvují tresty i nejtěžší zločinci, odsouzení na doživotí.

Současnost věznice

Ve Věznici Mírov je v současné době umístěno 351 vězňů osob a o chod vězení se stará 178 příslušníků a 94 zaměstnanců v pracovním poměru, dále 12 zaměstnanců pracujících na dohodu (odborný zdravotní personál) a 17 zaměstnanců provozovny střediska hospodářské činnosti, jejichž platy nejsou hrazeny ze státního rozpočtu. Ve věznici je dobře fungující provozovna střediska hospodářské činnosti (PSHČ), jejíž zásluhou věznice dlouhodobě dosahuje vysokého procenta zaměstnanosti odsouzených. Díky kladným hospodářským výsledkům je možné po odsouhlasení generálním ředitelstvím využít tyto mimorozpočtové prostředky na údržbu a provoz věznice. Například v roce 2013 bylo z těchto prostředků použito 1 120 tis. na opravy nemovitostí (oprava kanalizace, střechy, omítek a hydraulického zvedáku), 38 tis. na klimatizaci do zaměstnanecké kuchyně.

Rovněž zdravotní středisko prošlo celkovou rekonstrukcí, jejíž součástí byla mimo jiné přestavba rehabilitační místnosti. Poskytovatelem rehabilitačních úkonů je rehabilitační sestra, která pracuje na vysoké profesionální úrovni a dosahuje u léčených velmi dobré výsledky. Rehabilitace slouží jednak zaměstnancům věznice, ale také odsouzeným. Tato forma léčby má nespočet výhod oproti léčebným metodám klasické medicíny. Na rehabilitačním pracovišti se provádí magnetoterapie, Diodynamik, rašelinové zábaly a parafinové zábaly, koupele CO₂, diatermie, perličková masáž nohou, měkké techniky, UTV, bio lampa. Další chloubou zdravotního střediska je provádění protetiky ošetření ve větším rozsahu. Vybavení zubní ordinace je na velmi dobré úrovni jak po stránce nástrojové, materiálové, tak i přístrojové. Nové křeslo s nastavitelnou silou

torze dovoluje poskytovat zubní péči širokého rozsahu. Svědčí o tom vysoké procento zaměstnanců, kteří se v této ordinaci nechávají pravidelně ošetřovat a docházejí do ordinace mnoho let. Zkušený zubní lékař zvládá i naprostou většinu stomatologických výkonů v rámci dentoalveolární chirurgie, takže odsouzení jsou mimo věznici z důvodu stomatologického ošetření eskortováni jen minimálně.

Věznici navštěvuje devět externích lékařů různých odborností v pravidelných, předem stanovených intervalech. Jejich práce je pro poskytování komplexních lékařských služeb velmi prospěšná. Velmi pozitivně lze hodnotit jejich práci především z bezpečnostního hlediska, protože se tímto minimalizují eskorty nebezpečných pachatelů do civilních zdravotnických zařízení. Nezanedbatelná je i časová úspora a snadná dostupnost zdravotní péče.

Výkon trestu

Věznice Mírov je profilována jako věznice se zvýšenou ostrahou. Dále je ve věznici oddělení pro odsouzené, kteří jsou zařazeni v typu věznice s ostrahou a dozorem. Je zde kladen důraz na pracovní zařazení odsouzených, kteří mají možnost pracovat jak ve vnitřním provozu, tedy v kuchyni, prádelně nebo údržbě, tak v dalších pracovištích zaměřených na zpracování kovu, sestavování elektromotorů a výrobu nábytku. V rámci programu zacházení mají odsouzení možnost vybrat si dle svého zaměření některé z pracovních, zájmových, vzdělávacích nebo speciálně výchovných aktivit. Ze zájmových aktivit jsou zde na výběr sportovní aktivity nebo rozličná umělecká činnost. Vzdělávací aktivity nabízejí především studium jazyků a práci s počítačem. Speciálně výchovné aktivity se zaměřují na individuální i skupinovou terapeutickou a osvětovou práci s odsouzenými, jejichž cílem je především poznání sebe sama a důsledná příprava odsouzeného na sobě-

stačný život v souladu se zákonem. Jednou z pracovních aktivit je i rukodělná činnost, kde odsouzení vyrábějí hračky a nejrůznější didaktické pomůcky, zejména pro děti předškolního věku. V této činnosti se věznici daří spolupracovat s organizacemi, které se věnují předškolním, handicapovaným a sociálně znevýhodněným dětem, kterým jsou tyto výrobky darovány.

V rámci naplnění účelu výkonu trestu má věznice vytvořen tým pracovníků. Poradny drogové prevence, která se zaměřuje jak na primární prevenci, tak na práci s odsouzenými, kteří již za sebou mají experimentování nebo přímo závislost či léčbu spojenou s užíváním návykových látek. I v této oblasti věznice spolupracuje s neziskovými organizacemi. V souvislosti s užíváním návykových látek měli odsouzení v loňském roce možnost nechat se otestovat na přítomnost HIV v krvi.

Zpravidla půl roku před ukončením výkonu trestu je odsouzený umístěn ve výstupním oddělení, které bylo ve věznici zřízeno v roce 2004 na 2. oddělení. Ve spolupráci s odsouzenými bylo vybavováno vnitřním zařízením a postupně doplňováno na plnou kapacitu osmi osob. Jeho účelem je vytvořit odsouzenému příznivé podmínky pro návyk na samostatný způsob života a připravit jej na propuštění. Odsouzeným se v tomto oddělení poskytují základní informace o způsobu života na svobodě a vyřizují se nezbytné záležitosti odsouzených.

Práce vychovatele na výstupním oddělení je díky režimu a prostředí ubytovny specifická. Vychovatel zde nepůsobí jako určující faktor činnosti, ale spíše jako pozorovatel a dohlížející nad vykonáváním běžných denních činností. Hodnotí jednotlivce a směřuje kolektiv odsouzených ke spolupráci, kázi, pořádku, úspornosti a dodržování dalších hodnot společnosti tak, aby odsouzení v těchto ohledech byli co nejlépe vybaveni pro život mimo věznici. O další využívání volného času ve výstupním oddělení se dělí specialisté věznice.

Personál

Ve Věznici Mírov je aktuálně zaměstnáno 289 zaměstnanců. Věkové složení zaměstnanců věznice je od 21 do 66 let. Z pohledu délky služebního a pracovního poměru pracuje ve věznici nejvíce zaměstnanců v rozmezí od šesti do deseti let (33 %). Z celkového počtu zaměstnanců mají 4 % střední vzdělání, 67 % úplné střední vzdělání s maturitou, 1,5 % vyšší odborné vzdělání a 27,5 % vysokoškolské vzdělání.

Vězeňská stráž

Mezi další důležitá oddělení patří oddělení vězeňské stráže. Úkolem oddělení je strážit věznic, předvádět odsouzené a taktéž ve spolupráci se střediskem řidičů, psůvodů a eskortní směny provádět eskorty s odsouzenými. Všechny činnosti lze považovat za velmi náročné, včetně výkonu strážní služby na strážních věžích. Náročnost služby je podložena nejen samotnou profilací, ale i architektonickým rázem věznice. Na základě skladby odsouzených ve věznici je kladen důraz na výkon eskortní služby. Tyto činnosti zajišťuje eskortní směna, v níž jsou příslušníci připravováni na nejhorsí situace, do kterých by se z nás nikdo nechtěl dostat. Jejich připravenost je možné posoudit nejen laickým okem, a to díky prezentačním akcím pořádaných generálním ředitelstvím nebo organizační jednotkou. Za zmínku stojí úvést akce Dny NATO, Bahna nebo Cihelna. Příslušníci ze strážních

směn nebo středisek jsou připraveni v rámci jednotky pod jednotným velením řešit nezákonné jednání odsouzených, a to nejen uvnitř věznice. Pozornost si zaslouží také speciální činnost kynologů, kteří svoji profesionalitu potvrdili úspěchy při účasti na kynologických přeborech. Například na účasti přeboru speciálních prohlídek ve věznici a ústavu výkonu zabezpečovací detence Opava. Nelze opomenout ani příslušníky družstva

řidičů, kteří se podílejí na zajišťování požadavků k přepravě. Mají zásluhu na provozuschopném vozovém parku, který byl v poslední době částečně obměněn. Díky středisku hospodářské činnosti byly převedeny na oddělení vězeňské stráže dva osobní vozy, které nahradily starší a ty již vyřazené. Oddělení vězeňské stráže plní úkoly tak, aby předcházelo vzniku mimořádné události a byl naplňován účel výkonu trestu odsouzených.

Provozovna střediska hospodářské činnosti

Má tři pracoviště a zaměstnává v průměru 163 odsouzených z celkové 235 zaměstnaných odsouzených.

Pracoviště SEM Motory průměrně zaměstnává 70 odsouzených a zabývá se demontáží vinutí elektromotorů pro firmu Siemens elektromotory s.r.o. Mohelnice, která dlouhodobě spolupracuje s věznicí a jejíž výrobní program se již stal tradicí pro oboustranně výhodnou kooperaci.

Pracoviště KOVO průměrně zaměstnává 70 odsouzených a zabývá se apretací hliníkových koster pro firmu Siemens elektromotory s.r.o. Mohelnice, broušením a leštěním odlitků ze slitiny zinku a mědi pro firmu HDO Zábřeh, s. r. o., a opravou prádla pro šumperskou nemocnici.

Pracoviště Nábytek průměrně zaměstnává 23 odsouzených a je specializováno především na výrobu kancelářského nábytku. Nábytek je vyráběn v nové výrobní hale na plně průmyslové bázi. Výrobní linka je sestavena výhradně z CNC formá-

tovacích, oteplovacích a obráběcích strojů. Základní materiál pro výrobu je laminovaná dřevotřísková deska. Všechny použité materiály jsou ekologicky recyklovatelné. Vyrobený kancelářský nábytek splní představy o vybavení běžných i vysoce reprezentativních pracovišť a představuje vyváženost funkčního, ergonomického a estetického řešení. Vyrobený nábytek dosahuje výjimečné kvality díky moderním technologiím i pečlivosti, které se při výrobě uplatňují. Reference od zákazníků jsou všechny velmi pozitivní.

Ve vlastní výrobě byl letos vyroben nábytek pro věznice ve výši 1 751 059 Kč.

Mimo výroby nábytku pro věznice se provozovně letos podařilo vyrobit nábytek v celkové ceně 9,2 mil. Kč a získala objemnou zakázku pro firmu HELLA Autotechnik nova Mohelnice, s. r. o. Dále se v současné době pracoviště Nábytek podílí a spolupracuje na estetizaci vazebních věznic.

vychovatel výstupního oddělení **Marek Wilhelm** říká:

Historie hradu Mírov je fascinující

Do věznice nastoupil před více než dvaceti lety. Mimo to, že připravuje zejména odsouzené s dlouhodobými tresty na život po propuštění, kdy zpravidla přechod do běžného života je mnohdy velmi obtížný vzhledem k absenci rodinných vazeb a standardních návyků, ve volném čase se zabývá historií obce Mírov, kde působil jako kronikář.

Co tě přivedlo k práci ve vězeňské službě?

K této práci jsem se dostal úplnou náhodou. Když jsem se vrátil ze základní vojenské služby, dostal jsem nabídku tehdejšího náboráře nastoupit na místo strážného. Později jsem pracoval jako referent správního oddělení při tehdy vzniklém oddělení výkonu vazby. Od jeho zrušení působím jako vychovatel oddělení výkonu trestu už skoro patnáct let.

Historie Mírova tě zajímala ještě předtím, než jsi začal pracovat ve věznici?

Otázkou místních dějin jsem se zabýval již dříve, nabídka pracovat v objektu středověkého hradu mi umožnila zaměstnání, ale i příležitost k poznání historie mírovského hradu, která je zajímavá stejně jako jeho poslání během staletí až do dnešní doby.

Naznačuješ tím tedy, že by z vězeňského prostředí mohla vzejít nějaká historická publikace?

Publikace vyšla v roce 2008 z popudu ředitele věznice Vladimíra Langa, když jsme řešili otázku důstojného

připomenutí 150. výročí zahájení provozu státního vězení v Mírově. Jako jeden z autorů jsem se zabýval především problematikou dávné historie hradu. Při tvorbě publikace jsem měl jedinečnou možnost na-

vštívit muzea, archivy a další zajímavé instituce, které nejsou běžně přístupny veřejnosti. Rovněž jsem se seznámil se spoustou zajímavých lidí. Publikace byla vytvořena amatérskými badateli a nebyla určena k prodeji, vyšla pouze v omezeném nákladu. Přesto byla velmi kladně přijata i v odborných kruzích. Na úspěchu díla se velkou měrou podílelo i grafické zpracování, množství dobových dokumentů, fotografií a kreseb.

Plány do budoucnosti?

Samozřejmě mám zájem setrvat u vězeňské služby, práce s lidmi mě baví. Zároveň bych rád pokračoval ve své amatérské činnosti a na některé období mírovských dějin navázal v další připravované publikaci.

Kdo je kdo u nejbližších sousedů ... A jak jej rozeznáme ...

Josef Nejedlý

Časopis České vězeňství s jistou pravidelností upozorňuje čtenáře na nezastupitelný význam heraldiky při vytváření současné resortní vězeňské symboliky. Uveřejňování aktuálních informací doprovázené vybranými soubory reprodukcí mnohotvárného a v mnoha směrech atraktivního heraldického označení stejnokrojů příslušníků vězeňských služeb v některých zemích Evropské unie i mimo ni je vždy naplněno očekáváním a je již vžitou tradicí. Již před mnoha léty se objevila v našem časopise nevelká zmínka o rukávovém označování stejnokrojů vězeňských příslušníků v několika státech, sousedících s naší republikou, nedávno jsme se podrobněji seznámili s historií české vězeňské heraldiky, ale také např. i se švýcarskou vězeňskou heraldikou, atd... Další příspěvek by měl naznačit, že zájem tvůrců časopisu o postupné seznamování české odborné veřejnosti s realitou ostatních států Evropy a světa bude trvalý a systematický.

My a nejbližší sousedé

Rozvíjející se mezinárodní vztahy a intenzivní mezinárodní spolupráce nejen na nejvyšší státní úrovni, ale také v rovině profesní, oborové, přispívají k prohlubování poznání a zlepšování komunikace téměř ve všech oblastech veřejného života obecně. Penologie a vězeňství rozhodně nestojí stranou. Dlouholetá koncepční spolupráce se zahraničními vězeňskými institucemi na nejrůznější organizační úrovni, zejména s oficiálními orgány vězeňských služeb Spolkové republiky Německo a Rakouské republiky, dostává kvalitativně dimenzi, novou úroveň. Tato oblast odborné spolupráce ve vězeňství, zejména potom s nejbližšími, bezprostředními našimi sousedy, dlouhou dobu vyžadovaná již samotnými vězeňskými pracovníky je realizována s výrazně vyšší intenzitou. Dokumentovat ji lze nejen na úrovni nejvyšší, oficiální, ale projevuje se i na úrovni jednotlivých věznic. Je jistě potřebné, aby pracovníci Vězeňské služby ČR, vyjíždějící ke služebním, sportovním či mnoha dalším kontaktům do zemí našich nejbližších sousedů, ale i jinam, měli možnost alespoň v krátkosti a předem se seznámit s organizací a dalšími podrobnostmi vězeňství hostitelské země.

Spolková republika Německo

Pro určitý přehled a pochopení systému vězeňských institucí a jejich fungování ve Spolkové republice Německo mohou přispět následující kratičké informace. Tento stát, bezprostředně sousedící s naší republikou je státem spolkovým, který se po znovu sjednocení 3. října 1990 skládá ze 16 spolkových zemí. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody měl v SRN velmi zajímavou genezi. Až do počátku 50. let minulého století se postupovalo v zá-

sadě podle zákona z roku 1879, samozřejmě s pozdějšími částečnými a ne zcela dokonalými úpravami. V roce 1954 byla provedena významnější novelizace avšak teprve počát-

Spolková země	Hlavní město	Plocha v km ²
Baden-Württemberg (Bádensko-Württembersko)	Stuttgart	35 752
Bayern (Bavorsko)	München (Mnichov)	70 546
Berlin (Berlín)		889
Brandenburg (Braniborsko)	Postdam (Postupim)	29 480
Bremen (Brémy)		404
Hamburg (Hamburg)		755
Hessen (Hesensko)	Wiesbaden	21 114
Mecklenburg-Vorpommern (Meklembursko)	Schwerin	23 170
Niedersachsen (Dolní Sasko)	Hannover	47 609
Nordrhein-Westfalen (Severní Porýní-Vestfálsko)	Düsseldorf	34 075
Rheinland-Pfalz (Porýní-Falcko)	Mainz	19 845
Saarland (Sársko)	Saarbrücken	2 570
Sachsen (Sasko)	Dresden (Drážďany)	18 712
Sachsen-Anhalt (Sasko-Anhaltsko)	Magdengurg	20 445
Schleswig-Holstein (Šlesvicko-Holštýnsko)	Kiel	15 739
Thüringen (Duryňsko)	Erfurt	16 171

kem 70. let dospěl legislativní proces k realizaci rozsáhlé reformy. V podstatě dějinným momentem pro německé vězeňství bylo 200. Zasedání Spolkového sněmu, který se 6. 11. 1975 usnesl na kompletní novele zákona o výkonu trestu odnětí svobody (Strafvollzugsgesetz-Gesetzüber den Vollzug der Freiheitsstrafe und der freiheitsentziehenden Maßregeln der Besserung und Sicherung miterganzenden Bestimmungen (StVollG) - (BT-Dr685/75). Zákon byl ještě dopracován a vstoupil v platnost a účinnost od 1. ledna 1977. Teprve od tohoto okamžiku existuje na území SRN první komplexní celoněmecká právní úprava výkonu trestu odnětí svobody. Konkrétní naplňování a provádění tohoto zákona je podle ústavy SRN svěřeno do působnosti jednotlivých spolkových zemí. Upřesňování podmínek a konkrétní výkon vazby i výkon trestu odnětí svobody jsou proto ve výlučné operativní pravomoci zemských ministerstev spravedlnosti. Služebně nejvyšším úředním orgánem ve vězeňství, kterému (a pouze jemu) je ze své činnosti přímo zodpovědný každý ře-

ditel věznic v každé spolkové zemi, je povětšinou ministerstvo spravedlnosti. Ani spolkový ministr spravedlnosti nemůže a není oprávněn dávat příkazy ministrům spravedlnosti v jednotlivých spolkových zemích. Částečnou organizační anomálií je hlavní město Berlín, kde ministerstvo spravedlnosti nahrazuje berlínský senát; to zhruba odpovídá právnímu postavení magistrátu našeho hlavního města. Alespoň přehled několika vybraných základních údajů o NSR, které čtenáři poskytnou nezbytnou minimální představu a orientaci o současném územním členění země našeho největšího souseda; přehled je uspořádán abecedně v souladu s německou transkripcí jednotlivých názvů:

Vzhledem ke skutečnosti, že organizace a provádění výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody je Německu v zásadě výlučnou věcí konkrétních spolkových zemí, setkávají se především nedobrovolní obyvatelé a stejně tak i každý z laických nebo profesionálních návštěvníků věznic SRN v prvé řadě s vnějšími odlišnostmi stejnokrojů. Ty jsou především charakteristické zejména barevnou skladbu uniforem a jejich doplňků u vězeňských příslušníků, a v prvé řadě potom označováním stejnokrojů úředním, heraldickým znakem spolkové země. Mimořádně, i barva a stříh vězeňských stejnokrojů jednotlivých spolkových zemí jsou mnohdy velmi výrazně odlišné: co používají uniformovaní úředníci v Bavorsku, s tím se v Brémách návštěvník určitě nesetká, atd. I když nutno podotknout, že vzhledem k ekonomickým hlediskům sílí v současnosti v Německu snahy o vězeňskou stejnokrojovou unifikaci s odlišením právě jen prostřednictvím heraldického označení příslušné spolkové země. Spolková republika má, jak již dříve vzpomenu 16 spolkových zemí,

a to včetně hlavního města Berlína, svobodného hanzovního města Brémy a Hamburu (je druhé největší město Německa, jeho největší přístav). Tato tři města mají zvláštní, výlučné postavení mezi ostatními městy v Německu; rozsah jejich pravomocí je de facto srovnatelný a na úrovni spolkových zemí.

Označování kdysi a v současnosti

O Německu jako státním útvaru se v odborných kruzích tvrdí, že již v dávném středověku měli především v heraldice „mysl pro pevný řád a harmonii“. Tato tradice přetrvala a je i v dnešní době velmi důsledně dodržována. Oficiální zemské státní znaky spolkových zemí mají v převažující většině heraldický tvar tzv. španělského štítu. Výjimku, jak jinak, tvoří Bavorsko, kde použitý tvar rukávového označení - nášivky je v rozporu snad se všemi heraldickými zásadami; má tvar oválu. Čtenář

Baden-Württemberg (Bádensko-Württembersko)

se samozřejmě s využíváním heraldických symbolů nesetkává pouze na stejnokrojích vězeňských příslušníků; heraldické označování je využíváno i při oficiální korespondenci, atd. Ve vězeňské heraldice a její symbolice ve Spolkové republice Německo by nepoučený pozorovatel zcela marně hledal jakoukoliv aplikaci motivu oficiálního státního znaku Spolkové republiky. Každá ze spolkových zemí má vlastní zemskou symboliku, povětšinou vycházející a čerpající z hlubší historické tradice. Má tedy zemský znak, vlajku i zemskou pečeť. Celá škála těchto oficiálních symbolů musí být, a také je, schválena parlamentem každé spolkové země a je zveřejněna formou zákona. Všechny zemské znaky byly vytvářeny cílevědomě, s velkou pečlivostí a citlivostí renomovanými heraldickými odborníky. V případě použití zemských heraldických symbolů ve vězeňství jsou tyto aplikovány pouze s lakonickým

Bayern (Bavorsko)

textovým doplňkem Justiz, Justizvollzug, Justizverwaltung, výjimečně i bez textového doprovodu. V průběhu doby a vývoje samozřejmě byly používány velikostní či barevné mutace označení, a to podle určení zda šlo o označování stejnokrojů mužů, nebo o ženský personál, o označování stejnokrojového saka nebo košile apod. V současnosti se i toto vcelku úspěšně unifikuje.

Již letmý pohled na celou plejádu oficiálních zemských znaků spolkových zemí, výtvarně velmi zajímavých a atraktivních, použitých ve vězeňské heraldice, navozuje zájem o jejich původ, historii jejich vzniku, vypovídací hodnotu a význam. Pro potřebnou prvotní orientaci a bližší seznámení se s touto neobvyklou a v každém směru původní heraldickou úpravou stejnokrojového, zejména rukávového označení a nášivky jsou ideální barevné reprodukcce znaků, používaných v jednotlivých spolkových zemích, které výborně doplňují tento článek. Celá tato kompletní a unikátní heraldická řada je současně také dokladem toho, jak je s profesionální heraldickou citlivostí praktikováno označování ve všech spolkových zemích SRN.

Berlin (Berlín)

Ucelená kolekce resortních označení stejnokrojů vězeňských příslušníků, se kterou se právě seznamujeme, je dost možná nevšední i tím, že je pravděpodobně unikátní mimo hranice SRN. Takovou kompletní sestavu lze stěží dohledat dokonce na oficiálních místech vězeňství SRN. Není žádnou zvěčností, že při rozhovoru s tamními vězeňskými pracovníky zjistíte, že o tom, jak vypadá označení jejich kolegů v další spolkové zemi, nemají mnohdy ani zdání.

Brandenburg (Braniborsko)

Bremen (Brémy)

Hamburg (Hamburg)

Hessen (Hesensko)

Nordrhein-Westfalen
(Severní Porýní-Vestfálsko)
současný

Sachsen-Anhalt (Sasko-Anhaltsko)

Mecklenburg-Vorpommern
(Meklembursko-Přední Pomořany)

Rheinland-Pfalz (Porýní-Falcko)

Schleswig-Holstein
(Šlesvicko-Holštýnsko)

Niedersachsen (Dolní Sasko)

Saarland (Sársko)

Thüringen (Duryňsko)

Nordrhein-Westfalen
(Severní Porýní-Vestfálsko)
původní

Sachsen (Sasko)

A německé zásahovky...

Práce by nebyla kompletní, kdybychom se alespoň v krátkosti nezmínili o rukávových označeních stejnokrojů příslušníků německých vězeňských zásahových jednotek. Standardní látková označení, která se tvarově i výtvarným řešením vždy odlišují od zemského oficiálního označení, jsou nášivky speciálních služeb, jmenovitě zásahových jednotek. Tyto speciální útvary, nebo chcete-li služby, v podstatě působí snad ve všech vězeňských zařízeních jednotlivých spolkových zemí, i když pokaždé pod jiným slovním označením. Ovšem - ne však v každé věznici disponují příslušníci těchto oddílů zvláštním a nezaměni-

telným místním označením. Jak již bylo vzpomenu, výkon vězeňství je věcí každé spolkové země, a ta si upravuje i taková pravidla, jako je označování stejnokrojů vězeňských příslušníků speciálních služeb. V podstatě to také velmi úzce souvisí s tím, jak intenzivně je vedení tamních jednotlivých věznic nakloněno specifickému zájmu uniformovaných příslušníků. Ti jsou snad ve všech případech hrdí nejen na zvládnutí speciálních dovedností, nutných k výkonu náročné služby zejména v krizových situacích, ale také na to, aby mohli mít na služebním nebo slavnostním stejnokroji něco specifického, co charakterizuje jejich náročnou činnost, „něco navíc“. Ostatně, výrazné označení příslušnosti ke speciální jednotce je skutečně i zde, podobně jako v jiných zemích ve srovnání s ostatními příslušníky něco, čím se lze před širší veřejností pochlubit... Ne každý si při tom uvědomuje, že mnohdy nenápadný odznak je výrazem dlouhodobého a tvrdého profesního tréninku a také toho, že každý z těchto „profesionálních nadšenců“ náročnou speciální přípravu vykonává převážně ve svém volném čase. Zkratka, někde vězeňské vedení tomuto řešení „fandí“ a také ekonomicky je podporuje, někde jsou k tomuto lhostejní a jsou i případy, kde je speciální označování přímo odmítáno.

Obsah činnosti těchto oddílů zvláštního určení je obdobný, jako je tomu i u nás, ve Vězeňské službě. Výstroj i výzbroj příslušníků vězeňských zásahových jednotek jednotlivých spolkových zemí, zejména v současnosti, je srovnatelná, mnohdy koresponduje s obdobnou výstrojí policistů, a to jak v rámci SRN, tak i při srovnání s dalšími evropskými státy. Konečně je to pochopitelné - zamezování nepokojům ve vězeňských zařízeních, kvalifikované řešení vážných bezpečnostních a krizových situací, případně zásahy pod jednotným velením, to je pouze namátkový výčet činností - s tím se vězeňští pracovníci setkávají vždy a všude.

Upozornili jsme, i když pouze v krátkosti alespoň na některé důvody, proč se čtenář vlastně nemůže setkat s označením stejnokrojů příslušníků všech německých vězeňských zásahových jednotek. Alespoň na stručném výběru však lze pozorovat, jak se s touto tematikou vyrovnali tvůrci tam, kde k tomu alespoň dostali příležitost. S heraldickým uspořádáním a pravidly si v mnoha případech tvůrci uměleckých návrhů mnoho starostí nedělali; povětšinou mají nášivky tvar kruhový, výjimečně čtvercový ale setkáme se i s tvarem tradičního heraldického gotického štítu. Motivy jsou různé, v podstatě jsou odrazem toho, jak se autoři snažili vystihnout v umělecké zkratce výjimečnost a specifčnost činnosti jednotky, ja-

ZJ Dolní Sasko „BSD“
Zvláštní bezpečnostní služba

ZJ Dolní Sasko, věznice Hanover

ZJ Dolní Sasko „SWET“
Trenér střelných zbraní ZJ

ZJ Bavorsko, věznice Mnichov

kou měli zručnost a fantasií. Také slovní označování není sjednoceno - povětšinou je použito názvu města, kde se věznice nachází, potom písmena „JVA“, (což je zkratkou označení: Justizvollzugsanstalt - věznice) a dále i vysvětlujícími nápisy (např. „Einsatzgruppe“ - zásahová jednotka, „Operative Einheit“ - Operativní jednotka, „BSD“ Besondere Sicherheits Dienst - Zvláštní bezpečnostní služba, „Special Einsatzgruppe“ - speciální zásahová jednotka, „SWET“ - Schiesswaffen Trainer - trenér střelných zbraní, atd).

ZJ Bavorsko, věznice Norimberg

ZJ Dolní Sasko, věznice Sehnde

ZJ Bavorsko, věznice Straubing

ZJ Bavorsko, věznice Amberg

ZJ Bádensko-Württembersko, věznice Stuttgart

Rakouská republika

Při pohledu na specifika rakouského vězeňství se přímo nabízí srovnání se systémem v Německu. Rozdíl je evidentní a dá se vylíčit poměrně snadno. Kromě rozdílu v počtech věznic a tedy i celkovému rozdílu v absolutním počtu vězňů, což je způsobeno např. objektivním srovnáním velikosti území či počtu obyvatel apod., je srovnání poměrně jednoduché. Posudte sami:

Věznice (Justizanstalten, běžně používaná oficiální zkratka „JA“) a soudní vězeňské domy jsou zařízení, určená k výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby. Těchto zařízení najdeme v Rakousku v současnosti celkem 27. Výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody patří v Rakousku, na rozdíl od SRN, do organizační oblasti a věcné příslušnosti spolkové vlády, jmenovitě je v gesci ministerstva spravedlnosti.

Nejvyšším rakouským úřadem, zabývajícím se po všech stránkách výkonem trestu odnětí svobody a výkonem vazby je „die Vollzugsdirektion“ (Vězeňské ředitelství). To je jedním z odborných organizačních útvarů Spolkového ministerstva spravedlnosti. Ve smyslu platného zákona o výkonu trestu odnětí svobody Ra-

kouské republiky je „Vězeňské ředitelství“ nejvyšším řídicím a služebním orgánem pro tuto oblast. Postavení jeho vedoucího je srovnatelné s pozicí českého generálního ředitele.

Ředitelky a ředitelé věznic jsou úřady výkonu trestu a výkonu vazby první instance. Přísluší jim veškerá pravomoc pro svěřené zařízení, stejně tak jako rozhodování o stížnostech podávaných zejména vězňůmi osobami proti civilním i uniformovaným příslušníkům nebo jejich rozhodnutím. Po organizační stránce podléhá vídeňskému Vězeňskému ředitelství také Vězeňská Akademie jako ústřední zařízení pro další a celoživotní vzdělávání osob (civilních i uniformovaných) působících profesně v celé oblasti rakouského vězeňství. Podobně je tomu i v případě vídeňské Soudní pomoci mládeži (Jugendgerichtshilfe).

Ve 27 rakouských věznicích (JA) spolu s jejich 13. samostatnými pobočkami se nacházelo v posledních letech v průměru 8800 osob. Tímto počtem se míní osoby ve výkonu vazby, osoby ve výkonu odnětí svobody, a osoby, které byly umístěny do speciálních zařízení jejichž svoboda byla na základě soudního rozhodnutí zásadním způsobem omezena.

S těmito základními údaji koresponduje i skutečnost, že rakouští vězeňští uniformovaní příslušníci používají po celém území státu, všech vězeňských zařízeních, jednotný typ stejnokroje a jednotné označování. V současnosti je i rukávové označování stejnokrojů příslušníků speciálních služeb, především tedy zásahových jednotek, pro celé Rakousko bez výjimek unifikováno.

Samozřejmě, že i celá rozsáhlá oblast vystrojování a označování služebních stejnokrojů má značnou dynamiku a prošla určitým vývojem, což dokumentují i heraldické doplňky, se kterými se čtenář může seznámit. Oficiální řada označení byla vždy používána v celém rakouském vězeň-

Rakouská VS-označení 60 léta 20.stol.

ství, ovšem vyskytly se i anomálie: v některých zařízeních, zejména tam, kde byly zásahové jednotky aktivnější, došlo k tomu, že si příslušníci se souhlasem vedení věznice, nechali zhotovit speciální místní označení. Případů byla celá řada, jejich výtvarná a heraldická úroveň odpovídala vkusu a specifické místní „lidové tvořivosti“. Používaly se několik let, v podstatě až do poloviny prvního desetiletí nového tisíciletí.

Ovšem základem pro celou rakouskou vězeňskou oblast stejnokrojového vystrojování příslušníků je v současné době výnos, nařízení, zkratka doposud platný výstrojní předpis Ministerstva spravedlnosti Rakouské republiky z roku 2004 (Bundesministerium für Justiz über die Uniformierung der Justizwachebediensteten und des Bundessicherheitsinspezierenden der Justizanstalten), sa-

Rakouská VS označení do roku 1998

mozřejmě ve znění pozdějších změn a doplňků.

Označování (rukávové) stejnokrojů rakouských vězeňských příslušníků obecně ale i těch, kteří vykonávají speciální služby, je tak v současnosti v podstatě unifikováno. Při podrobnějším studiu samozřejmě zjistíme, že se v současnosti začíná výrazně - a ne pouze v Rakousku - prosazovat nová praxe: označování zejména pracovních stejnokrojů vězeňských příslušníků speciálních činností a služeb, které má i jistou výtvarnou variabilitu (např. psovodi, příslušníci zásahových jednotek a další specialisté). V těchto případech jsou však ponejvíce označování v souladu s oficiálním vzorem speciálních vězeňských služeb přímo aplikována (vyšívána) na rukávy košil nebo blůz. Takže případná zájemci o kvalifikované „shromažďování“ takovýchto neobvyklých heraldických artefaktů mají tak trochu smůlu.

Rakouská VS označení do roku 2004

Zásahová jednotka oficiální celostátní vzor do roku 2004

Zásahová jednotka psobod vyhledávání drog

Rakouská VS označení současné

Zásahová jednotka věznice Salzburg do roku 2004

Zásahová jednotka věznice Garsten do roku 2004

Rakouská VS označení pro službu v zahraničí do roku 2004

Zásahová jednotka věznice Sonnberg do roku 2004

Zásahová jednotka věznice Linz

Zásahová jednotka celostátní současný vzor

Trenér zásahových jednotek Spolkový

Praxe v Lichtenštejnsku

V souvislosti s poznáváním „užití vězeňské heraldiky“ této oblasti nelze pominout Lichtenštejnsko. Lichtenštejnsko, miniaturní německy hovořící země nacházející se na hranicích mezi Rakouskem a Švýcarskem. Současný stav a praxe v penitenciární oblasti v Lichtenštejnském knížectví a velmi blízký vztah k vězeňství Rakouské republiky tvoří poněkud neobvyklou a obecně nepřilíživou známou kapitolu.

Konečně posudte sami: v knížectví, které je jedním z šesti nejmenších samostatných států světa se nachází oficiálně jedno jediné vězení s aktuální kapacitou celých 20 míst. Z tohoto počtu je 16 míst pro muže, zbylá 4 místa jsou vyčleněna pro ženy; ženy jsou umístovány do tzv. ženského vězeňského traktu.

Vězení, které je organickou součástí lichtenštejnského policejního ředitelství najdeme v hlavním městě Vadus. Jak již zmíněno, stavebně, ale i organizačně, provozně a ekonomicky je spojeno s tamějším policejním ředitelstvím. Za faktický provoz věznice jsou plně po všech stránkách

zodpovědné orgány policie. Ovšem co se týče příslušnosti k odborným otázkám výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, v tomto směru podléhá činnost samozřejmě ministerstvu spravedlnosti. Areál, budova policejního ředitelství, byla postavena v roce 1991. (Před tímto datem byl vykonáván trest odnětí svobody pouze ve sklepních prostorách a tam umístěných celách vládní budovy.) V současnosti zde najdeme prostor pro výkon vazby ale také cely, kde se provádí výkon trestu odnětí svobody. V případě výkonu trestu odnětí svobody ovšem jsou do tohoto zařízení umístovány pouze ti delikventi, kteří byli zdejší soudem odsouzeni na dobu výkonu trestu v délce maximálně 2 roky. Ovšem mnohdy bývají ukládány soudem i tresty výrazně vyšší... V takových případech na základě platné mezistátní smlouvy Lichtenštejnska s Rakouskou republikou „O spolupráci v oblasti vězeňství“ z roku 1983, jsou k výkonu trestu odnětí svobody vydáváni do Rakouské republiky lichtenštejnští občané-věňové odsouzení lichtenštejnským soudem k trestu odnětí svobody, který však (jak je v mezistátní smlouvě výslovně uvedeno) musí být delší než dva roky. Pro justici a především vězeňské orgány tohoto ministátečku je tato dlouhodobě zavedená praxe z mnoha důvodů velmi výhodná.

Jak to však je s označením

Není tedy nikterak překvapující, a pro odborníka ale i poučného laika je tedy naprosto pochopitelné, že i uniformovaní příslušníci policie, vykonávající zejména službu např. vězeňských dozorců se ani stejnokrojem, ale ani jeho označením nikterak nelíší od policistů ostatních útvarů. To je také důvod, že v obrazové příloze

Dozorčí a strážní službu ve věznici vykonávají uniformovaní policisté

tohoto příspěvku najde čtenář heraldické rukávové označení, nášivku lichtenštejnské policie; tato obecně známá policejní rukávová stejnokrojová nášivka je právě v tomto zmiňovaném případě d. f. také používána jako jediné příslušné a platné označení uniformovaných pracovníků vykonávajících službu ve vězeňském traktu.

Závěrem

Jakkoliv je to zvláštní a absurdní, člověk, nebo alespoň někteří jedinci v kterékoliv době a kterékoliv zemi nebyli až dodnes schopni jednat v souladu s tím jak ukládají mravní, právní a společenské normy. Logická reakce každé společnosti na to je, že tyto negativní jevy musí nutně eliminovat. A v krajních případech, kdy není jiné východisko a řešení, nemůže se společnost obejít bez potrestání viníků, případně jejich následného věznění. Společnost a to v každém státě na světě a bez ohledu na společenské zřízení, proto vždy potřebovala a potřebovat bude také ty, kteří dohlížejí na to, aby spravedlnosti bylo podle platného práva učiněno zadost. Vždy, nebo téměř vždy se tyto lidé oblečným (uniformou), nebo alespoň nějakým výrazným označením od ostatního obyvatelstva té které země odlišovali.

Je naší snahou a je určité na místě, abychom čtenáři podali informace, třeba jen prvotní, o tom jak se tyto - povětšinou neznámí - lidé do služby oblékají, jakou mají výstroj, jak jsou vyzbrojeni, jaké užívají označení stejnokroje ... Jde vlastně také o to, abychom své profesní kolegy třeba na první pohled poznali. Vzhledem k určitým specifickým stejnokrojům, který v různých státech Evropy i světa při své práci používají, (a tím třeba heraldické označení bezesporu je) je potom odborná i laická veřejnost může snáze poznat a popřípadě i správně zařadit. A o to vlastně především jde.

Zahraniční návštěva ve Věznici Všehrdy

Bronislava Vetešníková

V květnu přijeli do Věznice Všehrdy na třídní pracovní návštěvu kolegyně a kolegové z partnerského zařízení v Sučanech u Martina. Spolupráce s Ústavem pro výkon trestu odnětí svobody mladistvých odsouzených trvá již od roku 2009, kdy byla podepsána Dohoda o vzájemné spolupráci.

Vedení věznice přivítalo vedoucí personální skupiny mjr. Zuzanu Štúrikovou, vedoucí oddělení ekonomiky kpt. Ing. Janku Mazlovou, vedoucí oddělení ochrany mjr. Pavola Uhera, vedoucí preventivně bezpečnostní služby mjr. Michala Siváka

a člena oddělení logistiky npor. Miroslava Muňka.

Cílem návštěvy bylo rozšíření již navázaných vztahů na další odborné profese obou věznic a výměna zkušeností v oblasti personalistiky, ekonomiky, prevence a kontroly a v neposlední řadě v oblasti služebních činností na oddělení vězeňské stráže. V úvodu návštěvy představil ředitel věznice plk. Jiří Šrajber našim hostům své zástupce, ostatní vedoucí jednotlivých oddělení. Tisková mluvčí věznice poté seznámila hosty s připraveným programem. Po společném obědě, byl zajištěn odvoz na uby-

tování a večerní neformální setkání s kolegy v obci Chomutov. Druhý den představil vedoucí oddělení vězeňské stráže věznice mjr. Martin Toman, formou prezentace, práci příslušníků tohoto oddělení. Poté měli naši kolegové možnost v doprovodu svých protějšků navštívit jednotlivá oddělení dle svého zaměření, pohovořit se zaměstnanci a porovnat si zkušenosti z praxe. V doprovodu obou zástupců ředitele věznice, vedoucího oddělení výkonu trestu a speciální pedagogiky u mladistvých odsouzených si prohlédli prostory oddělení výkonu trestu, a to specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti v důsledku užívání návykových látek, ubytovnu pro mladistvé odsouzené včetně relaxační místnosti a výstupního oddělení. Další zastávkou bylo oddělení výkonu kázeňských trestů, krizové oddělení a cely pro mladistvé odsouzené, soudní místnost a kaple. Na závěr pracovní části dne ještě navštívili školské vzdělávací středisko, kterým je provedl vedoucí školského střediska Mgr. Miloš Visinger. Zde si hosté prohlédli dílny truhlářů, elektro laboratoř, počítačovou učebnu a výstavku výrobků odsouzených, zhotovených v rámci výuky či zájmových aktivit.

Součástí doprovodného programu v odpoledních hodinách byla prohlídka Hradu Loket, kde je zřízena expozice starověkého vězení. Při zpáteční cestě následovala zastávka v lázeňském městě Karlovy Vary, se známou kolonádou a věhlasným Vřídlem. Nechyběl ani nákup tradičního suvenýru, pravých lázeňských oplatek. Poslední den byl věnován vyhodnocení pracovní návštěvy ve věznici a diskuzi na odborná témata dle profesního zaměření. Závěrečné shrnutí navzájem předávaných informací a poznatků bylo zhodnoceno jako přínosné pro obě strany s možností využití pro praxi v mezích obou dnes již rozdílných vězeňských systémů.

Kytarový recitál ve Valdicích

Pavel Jandejsek

V neděli 27. dubna 2014 vystoupil ve Věznici Valdice zpěvák a kytarista Slávek Klecandr, člen rockové kapely Oboroh. Vystoupení sledovalo se zájmem 21 odsouzených. Více než hodinový recitál obsahoval vlastní

tvorbu, která se převážně inspirovala biblickými žalmy. Přítomní mohli ocenit zejména technicky precizní instrumentální provedení skladeb, ve kterých se postupně nabízel ke srovnání rozmanitý zvuk čtyř typů kytary. Texty písní se dotýkaly období Velikonoce a byly jistě pro mnohé posluchače podnětem k zamyšlení nad velikonočním poselstvím. Slávek Klecandr zapůsobil na přítomné také svou bezprostředností a příjemným lidským kontaktem. Mimo jiné nám prozradil, že ve Valdicích vystupuje již podruhé. Naposledy zde zahrál spolu s písničkářem Svátou Karáskem před 24 lety. Věřím, že jeho další hudební návštěvy se dočkáme dříve.

Architekt David Vávra navrhl kapli pro světelskou věznici

Přední český architekt David Vávra se stal autorem nové kaple ve Věznici Světlá nad Sázavou, která byla otevřena ve čtvrtek 19. června. Slavnostního otevření se vedle autora projektu, zúčastnili také další představitelé veřejného života a vedení vězeňské služby ČR. Kaple bude sloužit odsouzeným ženám, které ve zdejší věznici vykonávají trest odnětí svobody.

Novou kapli posvětil biskup a generální vikář královehradecké diecéze římskokatolické církve Josef Kajnek spolu s předsedou rady církve bratrské a předsedou Ekumenické rady církví v ČR Danielem Faifrem. Mezi hosty byla také místostarostka města Světlá nad Sázavou Lenka Arnotová, náměstek generálního ředitele VS ČR pro vzdělávání a odborné zacházení Pavel Horák, hlavní kaplanka vězeňské služby Květa Jakubalová a další vzácní hosté.

Účastníky akce nejprve přivítala ředitelka věznice Gabriela Slováková, která zdůraznila význam kaple pro vězněné osoby. Na její řeč navázal náměstek generálního ředitele plk. PhDr. Pavel Horák. O vzniku projektu pohovořil poněkud humornou formou architekt David Vávra, známý i svým hereckým komediálním vystupováním.

Požehnání a posvěcení kaple bylo součástí ekumenické bohoslužby, které se zúčastnili všichni pozvaní hosté a skupina odsouzených žen. Na

text z evangelia podle Lukáše z podobství o marnotratném synu, které je motivem okenních maleb, kázal synodní senior Českobratrské církve evangelické a místopředseda Ekumenické rady církví Joel Ruml. Samotný akt požehnání a posvěcení provedli výše jmenovaní Daniel Faifr a Josef Kajnek. Tři odsouzené ženy doprovázely bohoslužbu i první část slavnosti zpěvem duchovních písní, které pro tuto příležitost nacvičily.

Kaple byla vybudována v prostorách bývalé ubytovny pro odsouzené ženy. Vznikla snahou vězeňského kaplana Miroslava Čejky a nemalým úsilím zaměstnanců, v čele s ředitelkou věznice Gabrielou Slovákovou. Každý přispěl svou troškou do mlýna a podílel se, jak mohl. Zvláštní poděkování patří architektu Davidu Vávrovi a jeho ateliéru, který projekt kaple vypracoval a v průběhu realizace řešil řadu technických detailů, dále akademickému malíři Miroslavu Radovi, který vytvořil návrh čtyř obrazů na okna kaple. Oba umělci pracovali bez nároku na honorář. Závěsy ušíly žačky Školského vzdělávacího střediska věznice pod vedením paní učitelky Anny Lebedové, okna namalovaly odsouzené ženy pod vedením paní vychovatelky Aleny Vykouřilové. Všechny ostatní práce provedli zaměstnanci údržby s několika odsouzenými.

Slavnostní bohoslužba s plzeňským biskupem Radkovským

Petra Běliková

U příležitosti čtyřletého fungování oddílu pro odsouzené věřící a se zájmem o duchovní hodnoty zavítal do věznice dne 11. června plzeňský biskup Mons. František Radkovský, aby vedl slavnostní bohoslužbu spojenou s udílením svátosti biřmování sedmi odsouzeným.

Místem tohoto setkání se stala svátčně upravená vězeňská jídelna, kde biskup Radkovský připomenul všechny závažné momenty lidských životů ve vztahu k Bohu, k sobě samému i ostatním lidem a příležitost k cestě pokání. Vězně zde navštívil již potřetí (2010 a 2012). Pověděl, že čas trestu je pro odsouzené velkou příležitostí ke změně nejen životního pohledu, ale také života. Při této změně nejde pouze o osobní snahu, ale též o spolupráci s tvůrčím Duchem svatým, kterého sedm odsouzených přijalo při udílení svátosti biřmování, a také o zařazení se do života církve ve svém domově, kam se po výkonu trestu budou navracet. Slavnostní atmosféru dotvářely duchovní písně hudebníků z komunity Koinonia sv. Jana křtitele z Plzně-Litic.

Sto třicet odsouzených mužů děkovalo spolu s hosty, mezi nimiž byla i hlavní kaplanka vězeňské služby Květa Jakubalová a ředitelka věznice ve Stráži pod Ralskem Simon Michailidis mj. za čtyřleté trvání Oddílu pro odsouzené věřící a se zájmem o duchovní hodnoty. Ředitelka Věznice Kynšperk nad Ohří Vlastimil Kříž odsouzené povzbudil v nastaveném odhodlání k možným pozitivním změnám v životech jednotlivců i směřování po výkonu trestu. Slavnostní bohoslužbě předcházela duchovní obnova kursem Filip. Kona-la se opět po roce, a to s protagonisty komunity Koinonia sv. Jana křtitele z Plzně – Litic, Lenkou, Petrem a Ester. Té se v Pastorační místnosti pro odsouzené věřící a se zájmem

o duchovní hodnoty den předtím účastnilo spolu s vězeňským kaplanem třicet dva odsouzených z tohoto oddílu. Předávána byla svědectví o obrácení a prožitku života v komunitě s Ježíšem Kristem uprostřed. Kytara a zpěv byly náramným nábojem těchto vzácných chvil. Přivedení k pokornému uznání svých vin a přijetí toho, který za nás za tyto viny zaplatil, bylo smyslem této obnovy. Častá dojetí odsouzených účastníků byla více než patrná.

Provoz oddílu pro odsouzené věřící a odsouzené se zájmem o duchovní hodnoty byl zkušebně spuštěn v létě roku 2010. Cílem bylo nalézt vhodné metody zacházení a rozšířit programy zacházení o smysluplné aktivity, které by napomohly odsouzeným uvědomit si své skutky a prognózu do dalšího života, v neposlední řadě ukázat jim cestu směřující k dobrému morálnímu způsobu života během výkonu trestu i po něm.

Věznice se tehdy nechala inspirovat argentinskou trestnicí s 2500 vězni a přišla s myšlenkou na soustředění věřících odsouzených a odsouzených, kteří cestu k víře hledají, společně s odsouzenými, kteří jsou zařazení do skupin podle nařízení generálního ředitele o předcházení a včasné odhalování násilí mezi vězňenými osobami jako odsouzení s výrazně nižší tělesnou hmotností, zjevně nízkými rozumovými schopnostmi, popř. jsou vytipováni jako možné oběti násilného jednání ze strany jiných odsouzených. Jejich počet se pohybuje kolem 12 a s dalšími cca 50 odsouzenými

věřícími a se zájmem o duchovní hodnoty obývají jedno společné patro, tedy oddíl.

Oddíl je podobný jako jiné oddíly, nemá specifika, která by vyžadovala zvláštní režim. Byl zřízen v tehdy zrekonstruované ubytovně A ve víře, že duchovní působení na tuto skupinu vězňů bude mít vliv na chování a vztah mezi sebou a k hodnotám. Lze říci, že tento krok se ukázal jako velmi dobrý, k ničení vězeňského majetku prakticky nedochází, odsouzení sami si hodnotu věží a svým způsobem jej i zvelebují.

Důležité je, že odsouzení sami mají snahu o osobní duchovní proměnu a růst, i když rozdílnou měrou a přístupem. Někteří mají aktivní zájem o biblické vzdělávání, o vzdělávání ve všeobecné oblasti (etika atd.), jiní o častější duchovní rozhovory a zpovědi, ale také o setkávání v komunitě bez duchovního, které se děje denně i několikrát naprosto přirozeně. Nejde pouze o nedělní dopoledne, kdy se v pastorační místnosti nahrazující kapli oddílu schází k četbě, zpěvu a společné modlitbě, tuto činnost si připravují sami. Poté např. shlédnou některý z náboženských pořadů. Zde se jeví smysl oddílu jako zvláště důležitý – jde o jakési výchovné prostředí. Bibli a ostatní duchovní literaturu kaplan půjčuje každému odsouzenému, který projeví zájem nebo cítí potřebu. V rámci programu zacházení odsouzení spolu s kaplanem navštěvují také kostely, významná pohřebiště a další pietní místa apod. Před nedávnem například odsouzení v doprovodu kaplana navštívili ne-daleké místo bývalé obce Dvůrčany – Krainhof, aby zde ze sevření náletů alespoň částečně vysvobodili okolí kříže, který tam Jaroslav Šašek před 20 lety s rodáky instaloval.

K aktivitám odsouzených „věřících a hledajících“ se zapojují i další odsouzení z dalších oddílů. Nikdo není vyloučen a kaplan se snaží seznámit se všemi odsouzenými při jejich nástupu na nástupním oddělení věznice.

Věznice Kynšperk nad Ohří je věznicí s dozorem a aktuálně v ní vykonává trest téměř 600 odsouzených. Třikrát v týdnu dochází do věznice kaplan Mgr. Jaroslav Šašek, který je ve svém hlavním zaměstnání farářem římskokatolické církve v Plané u Mariánských Lázní a okolí. Duchovní péči zabezpečuje v souladu se zákonem o výkonu trestu odnětí svobody a zajišťuje především individuální pastorační rozhovory s odsouzenými, bohoslužby a individuální nebo skupinovou výuku bible a dalších příbuzných teologických a filosofických disciplín. Připravuje kulturní a společenské akce s duchovním obsahem, koordinuje působení církví a náboženských společností a podílí se na vytváření podmínek pro začlenění odsouzených do občanského života po propuštění.

Věžňové postavili kapli

V květnu byla v obci Němčice na Pardubicku slavnostně otevřena roubená kaple, na jejímž vybudování se podíleli ve spolupráci s obcí a církví odsouzení z Věznice Pardubice. Kaple byla vyrobena v rámci pracovní terapie v areálu věznice a poté převezena a smontována na místě určeném

obcí. Dokončovací práce poskytly prostor pro realizaci extramurálních aktivit, v rámci nichž bylo instalováno vnitřní liturgické vybavení kaple rovněž zhotovené odsouzenými v rámci pracovní terapie. Kaple byla otevřena aktem svěcení, v jehož průběhu byla svěřena pod ochranu dvou patronů a to sv. Martinovi a sv. Vavřinci mučedníku. Budování tohoto sakrálního objektu vzbudilo v odsouzených potřebu dobrovolně dokončit nezbytné práce i po jejich propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a dopomohlo k jejich pozdějšímu řádnému zaměstnání u stavební firmy, čímž se pod-

pořila možnost jejich řádné budoucnosti. Vedle přítomnosti církevních představitelů mons. Josefa Kajneka, pomocného světícího biskupa Královéhradecké diecéze a starosty obce Jaroslava Štěpánka, byl slavnostnímu aktu přítomen i ředitel Věznice Pardubice Josef Pšenička. Slavnostní akt navštívilo i přes nepříznivé počasí velké množství místních obyvatel, kteří projevíli přímý osobní zájem.

red

Výstava výtvarných prací vězňů na Velehradě

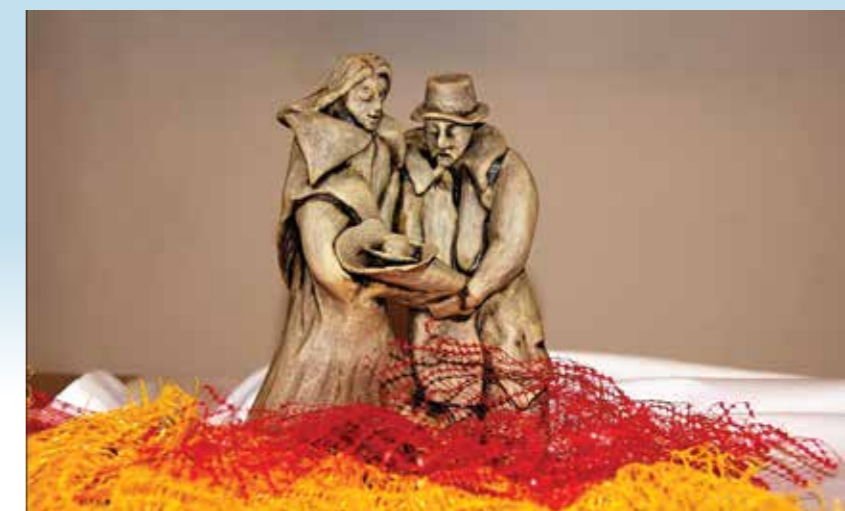
Také letos se počátkem července ve Velehradě konaly tradiční Cyrilo-metodějské slavnosti. V rámci této akce se uskutečnily také Dny lidí dobré vůle, na kterých se již řadu let představují veřejnosti neziskové organizace a občanské iniciativy, které se snaží pomáhat druhým v různé obtížných životních situacích. Již od roku 2005 bývá takto prezentován veřejnosti prostřednictvím Vězeňské duchovenské péče a služby vězeňských kaplanů, život osob, odsouzených ve výkonu trestu, tak trochu z jiného pohledu.

Akce ukazuje na skutečnost, že ani ve vězení neztrácí člověk svoji tvář, svoji lidskou podstatu. To se také výstava snažila ukázat prostřednictvím letošního tématu, které bylo v kontextu slavností, nazváno Rodina. Celý soubor výtvarných prací, vytvořený na toto téma odsouzenými z různých věznic, byl velmi pestrý. Zahrnoval jak obrazy, tak i keramiku, výrobky krejčovské dílny, hračky, ale třeba i hudební nástroje z perníku. Za každým vystavovaným výrobkem mohl každý tušit konkrétního člověka, jeho příběh, jeho životní ztrátu v podobě odloučení od rodiny či naopak nadějí na shledání s blízkými v budoucnosti. Vernisáž výstavy pak slavnostně zahájili Náměstek generálního ředitele pro vzdělávání a odborné zacházení Pavel Horák, který mimo jiné zdůraznil pozitivní úlohu programů zacházení při podobných aktivitách s odsouzenými a hlavní kaplanka vězeňské služby Květoslava Jakubalová, která neopomněla připomenout podíl olomouckého kaplana Otto Brocha, jež stál u zrodu velehradských výstav. Na akci byli přítomni též další kaplani, kaplanky, dobrovolní duchovní a další zaměstnanci z věznic, kteří pomohli s vlastní přípravou a organizací výstavy. Zvláštní součástí letošní prezentace bylo promítání dokumentárního filmu Rodina počká ve spolupráci s občanským sdružením Za branou.

V rámci výstavy se letos také konala soutěž o nejzdařilejší výrobky. Ty byly hodnoceny v kategoriích - obrazy, objekty, ruční práce. Výrobky posuzovala nezávislá tříčlenná porota, která vyhodnotila v kategoriích jako nejlepší:

Obrazy:
Pohled z okna (J. R. Mírov)
Objekty: Zeměkoule
(L. H. a A. L. Příbram)
Ruční práce:
Pes (M. J. Ruzyně)

Ocenění za umělecké provedení si však jistě zaslouží i další výtvarné práce, např. Dědovy housle z perníku (Všehrady), Triptych obrazů (Odolov), betlém z pedigu (Bělušice), textilní práce Svatá rodina (Ostrava), obraz Zrod berana (Příbram), dětské hodiny z keramiky (Bělušice), keramická soška Matka a dítě (Ruzyně), Strom života (Stráž pod Ralskem). Poděkování patří Věznicí Světla nad Sázavou a VV Ruzyně za množství dodaných ručních prací a věznicím

Bělušice, Všehrady a Příbram, jejichž standardně vysoká úroveň prací svědčí rovněž o dobrém odborném vedení výtvarných kroužků. Některé zvláště zdařilé výrobky vybrány i pro výstavu na letošní Dny NATO v Ostravě. To celkově svědčí o tom, že velehradské Dny lidí dobré vůle vytváří za celou dobu své existence dobrou příležitost pro pozitivní reprezentaci práce vězeňské služby v očích široké veřejnosti.

Do práce během

Bronislava
Vetešníková

Párkrát jsme se potkali při ranním vstupu do věznice. Zaujal mě vlastně tím, že do zaměstnání běhá. Nakonec jsem ho trochu vyzpovídala a dohodli jsme se, že o tom běhu něco málo napíšeme. Příležitostí byl velmi sledovaný běžecký závod s mezinárodní účastí Sportisimo 1/2 Maraton Praha 2014 kde se umístil na 174. místě s časem 1:22:42 vteřin. Někomu by se mohlo zdát, že to je málo, ale mezi 12 500 závodníky to je skvělý úspěch.

Jak dlouho se tomuto sportu věnujete a dá se odhadnout kolik km měsíčně naběháte?

Běhám již 14 let, ale nejvíce se tomuto sportu věnuji poslední 4 roky. Trénuji pětkrát týdně v zimě, v létě. Měsíčně naběhám kolem 150 až 200 kilometrů. Podle toho na jaký závod se připravuji. Mimo běhu si také rád

zaježdím na kole. Je to tak trochu doplněk.

Berete běhání pouze jako trénink nebo vás naplňuje i jiným způsobem?

Jelikož mi běh zabírá větší část mého volného času, rád ho využívám i k odpočinku po celodenním shonu.

Máte na svém kontě i jiné úspěchy, které jsou pro vás stejně cenné?

Za sebou mám uběhnutých šest maratonů a můj nejlepší výkon byl 3:10:18 sekund. V loňském roce jsem se zúčastnil Kadaňského zimního běžeckého poháru, který jsem ve své kategorii vyhrál a v letošním roce jsem obsadil druhé místo. Na Žateckém půlmaratonu jsem v roce 2012 obsadil druhé místo v kategorii mužů a první místo mezi zaměstnanci vězeňské služby v Runczech běžecké lize. V roce 2013 jsem ve stejné lize obsadil místo druhé a doufám, že se v tom roce letošním opět poperu o přední příčky.

Dá se skloubit práce, rodina a sport?

Při troše dobré vůle se dá skloubit vše. A má rodina mě velmi ráda podporuje. Často se mnou jezdí na závody, někteří už nejen jako opora, ale také jako účastníci závodů.

Máte v blízké době před sebou nějaký cíl, na nějž byste chtěl dosáhnout?

Mým nejbližším cílem a přáním je, uběhnout maraton pod tři hodiny.

Pavel Ryzák

příslušník oddělení vězeňské stráže Věznice Všehrady

DNY **NATO** DAYS

VS ČR
na Dnech NATO
20. - 21. září 2014

foto: Hana Löffelmannová